

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

41 (418), 11–17 жовтня 2007

Фото Олександра Литвиненка

На Покрову вояки Української Повстанської Армії відзначають 65-річчя УПА.
Чи святкуватиме з ними Україна, за свободу якої вони воювали?

VOX POPULI

Ігор Суржик, студент: “На мою думку, парламентські перевибори 2007 року не виконали своєї основної мети — не сформували єдиного домінуючого вектора у внутрішній і зовнішній політиці. Розбіжність у голосах між “прозахідним” і “просійським” табором незначна, тому ми знову на роздоріжжі. Шанси, що цим силам вдасться об’єднатися, примарні.

А загалом сучасна Україна першочергово потребує не виборів, а провідної ідеї, що визначить місце українського народу в світовому співтоваристві й означить головні цінності нації”.

Володимир Шпара, студент: “Переконаний, що ці вибори нічого не змінять, адже антиукраїнська паразитарна система існуватиме далі. Нема жодної різниці, хто буде при владі — БЮТ, НУНС чи ПР, всі вони — голови одного україножерського змія.

Я голосував за “Свободу” і не вважаю, що змарнував свій голос. Адже інші варіанти навіть не розглядав”.

Олексій Якубін, аспірант: “Люди (точніше, 60 з лишком відсотків громадян України, що мають право голосу) прийшли на виборчі дільниці 30 жовтня й проголосували, однак це не означає, що вони почали мислити. І як же може бути інакше, якщо в країні ось уже шістьнадцять років панує “представницька теледемократія” в умовах тотальної інформаційної асиметрії (що, однак, жодним чином не виправдовує значної частини громадян України з їхнім,

МОЛОДЬ ПРО ВИБОРИ

м’яко кажучи, поверховим загальним інтелектуальним і духовним розвитком).

Наразі остаточні результати нічого принципово не змінять у цих “виборах без вибору”. Хіба що ми отримаємо новий акт політичного спектаклю (правда, з трохи вторинним сюжетом), де “головні” дійові особи (точніше, їх медіаобрази) знову будуть “сваритися/миритися” між собою, укладати “таємні” (але дивним чином відомі всій країні) пакти нападу й кооперації. А ті, кого ці дійові особи називають “маленькими українцями” (або “електоратом”), як завжди, гратимуть свою “важливу” роль статистів і допоміжного персоналу в цьому “перформансі”, дивним чином з’являючись у потрібні моменти у вигляді таємничого і навіть дещо обоженного фетишу “важливих” акторів політичного спектаклю під назвою “голосу народу”, “громадської думки” чи ще якогось солодкого епітета. Звісно, ні про яку об’єктивну громадську думку в цьому випадку не йдеться, вона просто не потрібна політичним акторам, що бажають завжди мати свою власну кишенькову “громадську думку”, яка завжди “всіх розсудить” (як правило, на користь того, хто її замовляє), про яку приємно говорити і на яку приємно посилатися на “підтвердження” своїх слів.

Звісно, за лаштунками (принаймні для більшості наївних мешканців України) залишаються справжні сценаристи української політики — транснаціональні корпо-

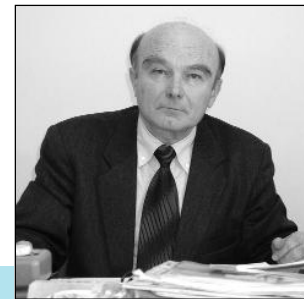
рації, “світові” лобістські й злочинні мережі, власники й топ-менеджери яких “справедливо” очікують на отримання зиску від своїх креатур, а отже, продовження політики “приватизації держави”, тепер уже в прямому сенсі захоплення її території через “чесний” і “вільний” продаж на “відкритих”, “прозорих” аукціонах її землі та надр.

Здається, виходу немає... Однак насправді він є, і як завжди, простий до банальності. Потрібно просто перестати вірити в реальність і справжність цього телеспектаклю під назвою “українська політика”, іронічно сприймати всі нові повороти в її сценарії, бо головне, чого так прагнуть українські політики, почасти навіть самі не усвідомлюючи цього, — це жага реальності. Реальності, яку вони давно втратили самі для себе (в своїх думках), але тієї реальності-справжності, яку їм надає твоя ненависть, любов чи віра в них. Хіба не безглуздо любити/ненавидіти/вірити в медіаобрази українських політиків, які так само “реальні”, як і Гаррі Поттер чи толкієнівський Більбо Злоткінс (останній, як на мене, більш реальні, бо принаймні майстерніше виписані й несуть хоч якісь позитивні ідеали). Краще — люби й вір у своїх близьких та Бога, і можливо (якщо маєш замало сил для прощення), ненавидь своїх справжніх кривдників, що живуть поряд з тобою.

Вибір, як завжди, маєш зробити сам, однак саме він і є справжнім.

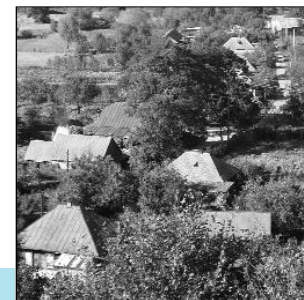
Всеукраїнське товариство “Просвіта”
ім. Тараса Шевченка
Міжнародна Асоціація “Козацтво”
Київський будинок вчителя
запрошують Вас узяти участь
у святкуванні 65-річчя героїчної УПА,
Дня козацтва і свята Покрови.
Вечір відбудеться 12 жовтня 2007 р.
в Будинку вчителя
(вул. Володимирська, 57).
Початок о 18 годині

УПА: ПЕРЕФОРМУЛЮВАННЯ

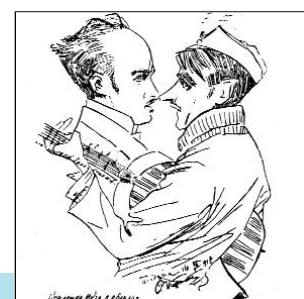
4–5

МАЛІ МІСТА УКРАЇНИ

10–11

ВОЇНИ І ХУДОЖНИКИ

14

Добровільні пожертви
“На Кобзареву Церкву”:
МБФ “Українська Родина”
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ “Київ”,
МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 828 068 грн. 00 коп.

БЮТ БУДЕ В ОПОЗИЦІЇ, ЯКЩО СТВОРЯТЬ «ШИРОКУ» КОАЛІЦІЮ

У своїй заяві Юлія Тимошенко зазначила: “Ми висловлюємо абсолютну готовність до створення за результатами дострокових виборів до Верховної Ради України та відповідно до угоди, укладеної між нашою політичною силою та “Нашою Україною”, нової демократичної парламентської більшості та нового чесного і професійного уряду.

Але ми заявляємо, що співпраця та партнерство між демократичними силами з одного боку та Партією регіонів з іншого може розвиватися тільки в одному напрямі — надання парламентській опозиції (Партії регіонів) всіх необхідних прав та компетенцій для контролю за діями влади. Будь-які інші варіанти співпраці між нашою політичною силою та Партією регіонів зазда-

легідь виключаються.

Ми чесні перед людьми і до виборів, і після них; саме тому ще раз заповнюємо, що у випадку створення коаліції між “Нашою Україною” та Партією регіонів наша політична сила залишиться в опозиції”.

А Олександр Турчинов на брифінгу заявив, що Партія регіонів намагається зірвати створення коаліції між БЮТ і НУНС шляхом підкупу окремих депутатів-нашоукраїнців: “Вони почали проводити переговори з нашими союзниками і пропонувати їм гроші, щоб вони не голосували за кандидатуру Тимошенко”.

“Вони розраховують, що неголосування за Тимошенко зруйнує демократичну коаліцію і призведе до реанімації сурогатів на кшталт широкої коаліції”.

У «НАШІЙ УКРАЇНІ» ЗРІЄ РОЗКОЛ?

Днями в Інтернет потрапив дуже цікавий документ, який видають за лист Юрія Єханурова до членів президії Народного Союзу “Наша Україна”. У ньому, зокрема, йдеться: “Вважаю серйозною помилкою публічні коментарі лідерів Партії та Блоку, що продовжують лунати у післявиборчий період стосовно підсумків голосування.

Співаючи дифирамби БЮТ щодо результатів виборів, ці люди остаточно нищать електоральну базу Президента та нашої Партії. Такою позицією нашої політичної сили ми змушуємо наших виборців сумніватися у правильності свого вибору та вважати, що вони віддали свої голоси купі невдач, а не переможцю — БЮТ.

...Здається, всім зрозуміло, що підготовка до наступних виборів (президентських) розпочалася першого жовтня. Такі ж очевидні і президентські амбіції Юлії Тимошенко.

Переконаний, що слід припинити звеличувати досягнення БЮТ і поспитати власну голову попелом.

Президентська партія повинна бути надійною опорою Президентів і мати власну гідність”, — ідеться у заяві.

У цьому контексті характерна поведінка Юрія Луценка, який щосили хоче створити “фракцію у фракції” у вигляді “Народної Самооборони”, навіть провів установчі збори депутатської групи за відповідною назвою, які уповноважили його на ведення перемовин із БЮТ про створення парламентської коаліції.

Крім цього, Луценко заявив: “Будь-які інші провокаційні заяви політиків України про те, що розглядається варіант так званої широкої коаліції, ми відкидаємо”.

За матеріалами korrespondent.net, proua.com

РЕГІОНАЛИ НЕ СКЛАДАТИМУТЬ ПРИСЯГИ?

Останніми днями від представників Партії регіонів чути заяви, в яких вони ставлять під сумнів можливість роботи майбутнього парламенту.

Так, № 5 у списку Партії регіонів Нестор Шуфрич в ефірі “Свободи” на телеканалі “Інтер” заявив: “Від Партії регіонів залежить, буде новий парламент чи ні. І, повірте мені, можливий різний розвиток подій”. Крім цього, Шуфрич нагадав, як БЮТ і “Наша Україна” паралізували роботу парламенту минулого скликання.

Коментуючи тему про можливі фальсифікації виборів, міністр сказав: “Коли буде остаточний документ, тоді ми і будемо вирішувати, оскаржувати ці вибори чи ні... Обережно вживаймо слово “фальсифікація”, тому що напроситесь, і ще раз підемо на вибори вже без фальсифікацій”.

№ 28 в списку регіоналів Сергій Ківалов у розповсюдженому в п'ятницю повідомленні зазначив: “Якщо влітку 2007 року, коли понад третина народних депутатів уже чинного парламенту подали заяви про відставку, конституційні підстави для неієздатності Верховної Ради були більш ніж спірними, то восени 2007, якщо понад 150 депутатів кожної з політичних сил не приймуть присягу народного депутата, потрібно буде знову призначити вибори у Верховну Раду”.

“А якщо уявити, що саме так усе й буде, то що ж станеться? Та нічого страшного. Ще принаймні на рік продовжиться ефективна робота уряду Віктора Януковича”, — вважає Ківалов.

№ 4 виборчого списку Партії регіонів Інна Богословська в ефірі “Свободи слова” на ICTV заявила про неприйняття новообраними депутатами від її партії присяги у випадку, якщо не буде створено “широкої” коаліції: “Партія регіонів ніколи не дозволить, щоб половина України перебувала в меншості і в опозиції. Якщо ви будете викручувати руки переможцям цих виборів, якщо ви не зможете поставити власні амбіції нижче за долю і благо країни, ми не візьмемо мандатів, ми підемо на нові вибори. І ці вибори будуть агресивними”.

За матеріалами “Української правди”

ПРЕЗИДЕНТ ЗГОДЕН НА ПРЕМ'ЄРСТВО ТИМОШЕНКО, АЛЕ ЗА УМОВИ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ ІЗ ПАРТІЄЮ РЕГІОНІВ

Про це він сказав в інтерв'ю французькому телеканалові France 24.

“Вона (Тимошенко) може стати прем'єр-міністром. Але відзначу, що це може статися тільки після того, як буде досягнуто згоди, насамперед між демократичною більшістю й опозицією. Очевидно, що це повинно ґрунтуватися на прозорості формування уряду і парламенту”, — підкреслив В. Ющенко.

На думку Президента, парламент має бути сформовано якнайшвидше, відразу після підбиття остаточних підсумків голосування.

Разом із тим, в інтерв'ю французької газети “Фігаро” В. Ющенко заявив, що не говорив про створення “широкої” коаліції: “Я не говорю про широку коаліцію, але потрібен діалог між трьома політичними силами”. Більше того, Ющенко виступає за надання “портфелів міністрів, а також комітетів і посади парламенту” опозиції.

Схоже на те, що Президент просуває “м'який” варіант, за яким помаранчева коаліція таки формується, але Партії регіонів дістається вагомий шмат влади, разом з посадами у виконавчій владі, насамперед у паливно-енергетичному секторі.

СОЦІАЛІСТИ НІЯК НЕ ЗНИМУТЬ РОЖЕВИХ ОКУЛЯРІВ

Лідер СПУ Олександр Мороз переконаний, що його партія збереже вплив на політичні процеси в державі й після виборів і незабаром повернеться в парламент.

Зокрема Мороз зазначив, що партія і надалі боротиметься за розширення прав місцевого самоврядування та продовження політичної реформи: “Соцпартія діятиме в цьому напрямі й, гадаю, знайде ще багато можливостей для розв'язання цього завдання”.

“А повернення в парламент — не така довготривала справа, як комусь здається. До того ж, люди отримують можливість з'ясувати, що насправді відбувається в країні”, — зазначив Мороз.

Нагадаємо, що Соціалістична партія України на позачергових виборах до парламенту отримала 2,86 % голосів і до Верховної Ради не потрапила. Залишається лише порадити, що хоч це “люди отримали можливість з'ясувати”.

За матеріалами korrespondent.net

ВИБОРИ В ІТАЛІЇ: УРОКИ, ЯКІ СЛІД ВРАХУВАТИ

На виборчу дільницю у Римі прийшло багато української молоді, яка навчається в італійських світських та духовних навчальних закладах. Але значну частину, звичайно ж, склали люди, які виїхали, аби заробити на життя своєї родини, бо в Україні такої можливості не було. Масова еміграція в Італію почалася 7—9 років тому, у людей ще зберігся міцний зв'язок з Україною, вони цікавляться та вболівають за її життя, сподіваючись на повернення. Можна перераховувати сотні випадків подвижництва звичайних виборців. Аби проголосувати, багатьом доводилося їхати дуже далеко з інших міст чи навіть провінцій.

Маріанна СОРОНЕВИЧ,
головний редактор
“Української газети в Італії”

Не всі українці знали, як реалізувати своє право голосу за кордоном. Річ у тім, що основна їх маса перебуває в італійському оточенні, бо працює у секторі домашнього господарства. Наші співвітчизники 24 години на добу п'ять днів на тиждень живуть в італійських сім'ях, які їх найняли, мають обмежений доступ до українських газет, телебачення, Інтернету. Основне джерело інформації — живе спілкування біля церков, у парках, а також у неділю на кінцевих зупинках мікроавтобусів, які курсують між Україною та Італією. Важливе інформаційне джерело — україномовна преса, зокрема “Українська газета в Італії”, яку безкоштовно розповсюджують на всій території країни. До інформування громадян про те, як узяти участь у дострокових виборах, було залучено українську церкву.

Політичні сили, учасники виборчих перегонів, хоч були зацікавлені у розширенні свого електорату, але не квапилися організувати виборчий лікнеп для таких виборців, — мабуть, діючи за принципом: відсоток голосів з-за кордону істотно не вплине на результати виборів, то й нема чим серйозно перейматися. В агітації також були прогалини. А це одна з причин низької явки українців у закордонному виборчому окрузі.

Багато “закордонних” українців не мали можливості взяти участь у голосуванні. Проблема — у розміщенні виборчих дільниць. В Італії, де живуть сотні тисяч українських трудових іммігрантів, їх лише дві. Невдовзі має відкритися третій консульський відділ на півдні країни, в Неаполі, де українська громада найбільша.

Щоб скористатися правом голосу, деяким українцям до місця голосування довелося добиратися кілька годин. А викласти важко зароблені гроші на дорогу готові не всі. Їхати на виборчу дільницю за десятки, а то й сотні кілометрів — теж.

Та й сама система формування списків виборців не сприяла активності громадян. Тривалий час повідомляти, що голосування

проходитиме лише за консульським обліком. Таким чином, для реалізації свого права голосу українцям доводилося завчасно особисто звертатися до Консульського відділу Посольства України у Римі чи Генерального консульства в Мілані, щоб стати на консульський облік. Зрозуміло, люди, які живуть в інших містах, за багато кілометрів, не завжди могли собі таке дозволити.

Лише за кілька тижнів до виборів вирішили, що внести своє прізвище у виборчий список можна, написавши заяву відповідного зразка. Багато людей, особливо з далеких міст, зверталось з проханням включити їх до списку, однак для реєстрації виборців законодавство передбачає особисту явку громадян до консульської установи. Якби ЦВК дозволила працівникам комісії реєструвати охочих на місцях чи надати можливість прислати заяву поштою, як на виборах торік, то список виборців був би значно довшим.

Своєрідне “нововведення”: на всіх попередніх виборах документів на вході до консульства не перевіряли

Довгий список “кандидатів у рай”

ПЕРШІ ВРАЖЕННЯ

Вибори—2007 увійдуть у новітню історію України як найпередбачуваніші і найменш ідеологічно забарвлені. Дострокові парламентські вибори відбулися в Україні вперше і, ймовірно, не востаннє.

ОЗИРАЮЧИСЬ У МАЙБУТНЄ

Андрій ІЛЛЕНКО

Чи внесли ці позачергові вибори якусь ясність, чи додали вони визначеності? Ані на йоту! Натомість спостерігаємо два одночасних, але суперечливих явища. З одного боку, міцнішає і костеніє олігархічна економічна система, яка існує поряд із парламентською формою правління, а з іншого — країна дедалі більше занурюється в анархію, державний апарат наскрізь прогнилий і не має єдиного керівного центру, суспільство охоплене апатією і розчаруванням.

Так, значна частина народу все ще за інерцією голосує за “менше зло”, окремі люди і досі щиро вірять в якусь із провідних політичних сил. Але проголосували зараз, може, проголосують ще раз, а потім остаточно розчаруються. І тоді стане по-справжньому цікаво.

Характерно, що 14 мільйонів виборців не скористалися своїм “правом на вільне волевиявлення”, а 2,73 % тих, хто скористався ним, проголосували проти всіх.

МОЖЛИВІ КОАЛІЦІЇ

Якщо відійти від загальних вражень і зосередити увагу на результатах виборів, то маємо таку картину.

Трійка лідерів, цілком прогнозована, залишилася незмінною. Причому розподіл голосів між фаворитами обійшовся майже без інтриги. Єдиним натяком на сюрприз стало суттєве зміцнення позицій БЮТ, через яке статус Партії регіонів як беззаперечного лідера трохи похитнувся. Конкуренції між НУНС та БЮТ за друге місце не вийшло, адже перші вже давно змирилися з роллю молодших партнерів.

Виліт з вищої ліги політики соціалістів і проходження комуністів були абсолютно очікуваними. Повернення в Раду Литвина теж не тягне на сенсацію, адже “знаючі люди” вже за кілька тижнів до виборів почали підозрювати одностайно говорити про парламентське майбутнє экс-спікера як про справу давно вирішену.

Ситуація складається патова. Утримувачем “золотої акції” став НУНС, а по суті, Президент. Але “золота акція” легко може перетворитися на півтуго в політичній небутті. Йому доведеться робити вибір між БЮТ і ПР, обидва варіанти програти з огляду на 2009 рік. Союз із БЮТ, якого вимагають прихильники НУНС, можливий лише за умов прем’єрства Тимошенко (чого нашоукраїнці не бажають чи не найбільше). Та її фактичного лідерства в помаранчевому таборі. У такому випадку логічним буде висування Тимошенко на пост Президента 2009 року. Конфронтація між Президентом і прем’єром буде не менш гострою, ніж за прем’єрства Януковича, хіба що вона буде менш публічною. За великим рахунком, відбудеться повторення 2005 року, тільки з тією різницею, що тепер Ющенко вже не зможе самостійно відправити Тимошенко у відставку.

Якщо Президент схилиться до коаліції з ПР, це означатиме обвал його рейтингу і рейтингу його блоку. Тоді БЮТ остаточно оформить свою монополію на помаранчевому електоральному полі, і президентство Тимошенко залишатиметься лише справою часу.

Отже, вибір у Віктора Андрійовича не з легких: або погодитися бути другим номером, або піти на політичне самогубство а la Мороз. Саме тому Президент з усіх сил намагається тримати ініціативу в своїх руках, виступати єдиним арбітром політичного процесу. Зараз важко стверджувати, чим є останні дії та заяви Ющенко: продуманою до дрібниць багатогодічною чи експромтом, покликаним затягнути час. Можна стверджувати лише одне: навряд чи у Секретаріаті Президента сподівалися, що результати виборів суттєво відрізнятимуться від тих, якими вони є. Тому логічно припустити, що певний план дій існує.

Слід проаналізувати різні можливі варіанти коаліції.

Помаранчева коаліція БЮТ+НУНС=228 депутатів

Формально така коаліція може бути утворена, але дієво функціонувати не зможе. Перевага в три мандати надто хитка, і паралізувати роботу такої коаліції буде дуже просто, банально купивши кілька депутатів. Якщо така коаліція і почне формуватися, то це буде скоріше символічним актом, ніж реальним розрахунком. Тому куди реалістичніший наступний розклад.

Помаранчева коаліція БЮТ+НУНС+Блок Литвина=248 депутатів

Можна сміливо стверджувати, що такий варіант єдиний можливий, якщо йдеться про власне “помаранчеву” коаліцію. Два десятки голосів Литвина дадуть стабільну більшість, та ключового впливу все-таки не матимуть. Але важко повірити, що Литвин полишить свої спікерські амбіції, а коли так, то нашоукраїнцям доведеться черговий раз поступатися власними інтересами і задовольнитися другорядними посадами. Якщо така ситуація складеться, це буде повне дежавю з помаранчевою коаліцією—2006, яка так і не почала працювати: тоді “Наша Україна” неохоче, але погодилася на прем’єрство Тимошенко, та спікерство Мороза вже не змогла прийняти.

“Широка” коаліція ПР+НУНС=246 депутатів

Для Партії регіонів чи не єдиний шлях до збереження влади — союз із НУНС. Тому можна уявити, які сили зараз кинули регіонали на те, щоб “переконати” нашоукраїнців у потребі такого альянсу. Останні самі, мабуть, не проти, але піти на такий крок не дає усвідомлення можливостей повної втрати електоральної підтримки. Цілком можливо, що якщо процес формування “ширки” таки розпочнеться, то частина депутатів від НУНС демонстративно не увійде до коаліції, опинившись під парасолькою БЮТ. І зроблять вони це, дозволив собі припустити, не через високі ідеали, а через банальне розуміння, що вчасна втеча з потопляючого корабля забезпечить цілком прогнозоване продовження політичного життя, та ще й під маскою “принципових борців”. Враховуючи те, що для зриву формування коаліції достатньо демаршу 21 депутата, такий варіант цілком можливий. Хіба що в регіоналів вистачить аргументів для кожного персонально.

“Неочікувана широка” коаліція ПР+БЮТ=330 депутатів

У політиці можливо все. Тим більше у безідеологічній українській політиці. Сьогодні гроші диктують одну лінію, завтра — іншу. Головне, аби була економічна вигода, а виправдання перед електоратом завжди знайдуться. Згадуо-

Чекаємо на пряме президентське правління?

Фото Олександра Литвиненка

чи, приміром, спільне голосування ПР та БЮТ за Закон “Про Кабінет Міністрів” та враховуючи, що більшість буде конституційна, можна дійти висновку — такий варіант коаліції не варто не сприймати. Справді, вкрай мало шансів, що об’єднання відбудеться, але такий варіант теж треба розглядати, хоча б як теоретично можливий.

“Суперширока” коаліція ПР+НУНС+БЮТ=402 депутати (+Блок Литвина=422 депутати)

“Суперширка” теж здається чимось зі сфери фантастики, але чи не про неї йшлося у зверненні Президента? Насправді ж така коаліція була б найбільш органічною і природною, адже суттєвої різниці між кланово-олігархічними угрупованнями нема. Єдина причина їхніх сварок — гроші, а якщо ж керівники мегаблоків вирішать, що можна піти один одному назустріч і мирно поділити сфери впливу, то чому б тоді “суперширка” не відбулася? Принаймні це було б чесно. Але зрозуміло, що такий крок призвів би до прозорини народу, тому набагато ефективніше імітувати боротьбу між собою.

І все-таки, найімовірнішими залишаються два формати коаліції: або “помаранчева” (разом із Литвином), або “широка” (ПР+НУНС). Обидва варіанти програти для Президента й обидва виграти для Тимошенко. Партія регіонів, зрозуміло, не горить бажанням здати владу, але й перехід в опозицію аж ніяк не стане для регіоналів трагедією. Комуністи, вірогідно, опиняться поза коаліцією і повернуться до того стану, в якому вони перебували до скликання. Для Литвина сам факт проходження до парламенту — великий успіх, тому навряд чи його засмучує відсутність можливостей корінним чином впливати на коаліційні розклади, бо ПР, КПУ і Блоку Литвина не вистачає чотирьох мандатів для утворення власної коаліції. Якби така можливість була, то саме на Литвині зараз концентрувалася б уся увага, і від його рішення залежала б доля більшості. А так доводиться обмежуватися роллю “стабілізатора” для “помаранчевої” коаліції (якщо така буде).

“КРИЗОВІ” ВАРИАНТИ ЯК ПОРЯТУНОК?

Перед виборами активно мусували тему, що після 30 вересня на країну чекає “юридична війна”, тобто хтось із основних гравців заявить про масові фальсифікації і почне судові тяганину. Такий варіант не спрацює (та не варто думати, що вибори були 100-відсотково чесними), але ніхто не застрахований від того, що депутати від БЮТ чи ПР, якщо їх не влаштує новий розклад, просто не складуть присяги і таким чином не дадуть новій Верховній Раді почати роботу.

Тоді можна прогнозувати найімовірнішу сценарії. У країні розпочнеться грандіозна конституцій-

на криза, яка в умовах жорсткої політичної конфронтації може поставити під питання існування держави як такої.

Чи не єдиним шляхом виходу з цієї ситуації може стати введення прямого президентського правління і початок розробки нової Конституції.

Тому кризовий варіант може стати чи не єдиним виграшним для Президента. Коли система дає збій, її перезавантажують. Тут особисті інтереси Ющенко і нації загалом збігаються: парадигма, задана виборами—2007, програшна і для нього як політика, і для держави й нації. Програшна з різних причин: для нього — через відсутність шансів залишитися при владі в недалекому майбутньому, а для нації — через повну відсутність перспективи розвитку і зростання.

Ющенко зможе увійти в історію України або як Президент, за якого країна увійшла в період хаосу і стрімкої деградації, або як український Піночет, що покладе край олігархії та охлократії.

Головний аргумент на користь того, що Ющенко все-таки наважиться на рішучі дії, — його особиста політично-кон’юнктура зацікавленість у цьому. І психологічний фактор — Ющенкові набридла роль “миротворця” й “універсальника”.

ТІ, ЩО НЕ ПРОЙШЛИ

Варто також подивитися на тих, хто не потрапив до парламенту. Перше, що впадає в очі: на виборах—2006 за тих, хто не пройшов у Верховну Раду, свої голоси віддали 4 мільйони 695 тисяч 939 виборців. Зараз ця цифра складає лише 1 мільйон 639 тисяч 336 чоловік. Тобто маніпулятивний заклик мегаблоків не голосувати за “малі партії”, який лунав на кожному кроці (особливо наприкінці виборчої кампанії), таки досяг мети. Як результат — люди або не пішли на вибори, або голосували за прохідне “менше зло”.

Серед тих, хто не пройшов, на увагу заслуговують лише три сили.

Соціалістична партія. Непроходження соціалістів у Раду, ймовірно, стане їхньою політичною смертю. Мороз знав, на що йшов, коли фактично обмінував свій електорат на посаду спікера. Впевненості у власних силах тоді додавало те, що до виборів ще далеко, і за п’ять років “що-небудь та й придумаємо”. Плюс великі сподівання на адмінресурс і мобілізаційні можливості пана Бойка з його комбінованим Ілліча.

Виборчу кампанію соціалісти вели мляво. Досі не зрозуміло, чим саме вони хотіли спокусити електорат — обличчями своїх міністрів на бігбордах і загальними фразами про “правову державу” і “покращення життя”? “Голосів Бойка” не вистачило, не допомогли і підозрілі результати на деяких дільницях, які дуже нагадували масове викидання бюлетенів за СПУ.

Для Мороза як для політичного діяча це кінець. Бізнес, який був у партії, почне шукати собі нову політичну “кришу”. Єдине, що може втримати СПУ на плаву, — це значне представництво в місцевих радах, яке наразі ще залишається. Але чи будуть місцеві депутати зараз зберігати відданість партійному керівництву, особливо враховуючи не дуже райдужні перспективи СПУ на майбутніх місцевих виборах, які за нинішніх умов можуть відбутися уже невдовзі?

ПСПУ. Виборчу кампанію ПСПУ цього року не порівняти з торішньою. Вітренко провела скромну кампанію, а весь її фіктивний радикалізм остаточно перетворився на нудне повторення затяганих совкових штампів. Як результат — зниження підтримки більш ніж удвічі.

Вітренко зі своєю партією навряд чи в найближчі роки зникне з політичного поля, продовжуючи орієнтуватися на вузький прошарок зрусифікованого українофобського люмпена. Але після цих виборів вона може вже остаточно розпрощатися зі своїми сподіваннями на участь у великій політиці. Вірогідно, ПСПУ доведеться задовольнитися роллю локального гравця з прицілом на місцеві вибори в деяких регіонах. Але навіть за цей статус Вітренко доведеться поборотися, бо схоже на те, що регіоналам і комуністам набридло віддавати комусь іншому навіть крихти свого електорату.

“Свобода”. Чи не єдина партія, яка на цих виборах провела ідеологічну кампанію. Єдина з “малих” партій, яка покращила свій результат із минулих виборів, за півтора року збільшивши свою підтримку більш ніж удвічі. Це єдина партія з тих, що не пройшли, яка має добру динаміку і шанс таки потрапити у велику політику. Вибори—2006 були для “Свободи” повним експромтом, цього року партія вийшла на загальнонаціональний рівень.

Хороші шанси “Свобода” матиме на місцевих виборах, до того ж, не тільки в Галичині, а й у Києві. І якщо кожні рік-півтора підтримка зростає удвічі, то парламентське майбутнє “Свободи” не таке вже далеке і нереальне. Тим більше, час настає відповідний — коли ж, як не в період хаосу і розбрату, зростає підтримка національних ідей, які несуть порядок та справедливість?

ПІДСУМОВУЮЧИ

Вибори в Україні стають нормою повсякденного життя, втрачають якийсь сакральний характер. Навряд чи парламент нового скликання пропрацює всі відведені йому п’ять років. Дострокові місцеві вибори — вже теж начебто справа вирішена, а там недалеко й до президентських. Але всі ці “свята демократії” не вирішать нічого доти, доки в Україні не буде зруйновано паразитарну систему політичної безвідповідальності.

Уляна ГЛІБЧУК

— Нещодавно у Сімферополі спорудили пам'ятник “Жертвам ОУН-УПА”, деякі газети послідовно дають публікації про ворожу роль УПА... Що Ви можете відповісти насамперед як історик?

— Нам, через багато десяти років, не можна ставати на бік однієї чи іншої сторони, тобто тих, які брали участь у цьому громадянському конфлікті. З провладного радянського боку маємо кілька десятків тисяч жертв, а з боку населення Західної України нараховуємо кілька сотень тисяч. Сьогодні варто почати насамперед із запитання: чому в наших громадян, у Криму чи на сході України, така деформована історична пам'ять? Адже УПА виступала під прапорами, які для сучасної України державні. Чому у значній частині нашого суспільства таке несприйняття? Звичайно, це спрямували певні політичні сили. Вони виступають не проти бандерівців, адже воякам уже далеко за шістьдесят, і вони не беруть активної участі у сучасному політичному житті. Йде війна на історичному фронті. Йде війна між тими, хто уособлює незалежну самостійну соборну Україну, за яку боролася УПА, і тими давно віджиганими історичними силами, які ще залишаються у нашому суспільстві і мають підтримку певних зарубіжних сил. Єдине, що нам залишається, — тільки розповісти правду.

Це все починалося на моїх очах. 1992 року в Інститут історії прийшли представники Союзу офіцерів. Була тоді така прогресивна демократична організація. Вони запропонували відзначити п'ятдесятилітній ювілей УПА. І ми це разом зробили. Тоді в Будинку офіцерів зібралися люди, які представляли бандерівське і мельниківське крило. Вони завжди між собою конфліктували. Безумовно, у воєнний час у них був спільний ворог. Мені запам'яталася молода дівчина, яка через родинні зв'язки належала до однієї й до іншої націоналістичної гілки. Вона обурювалася: “Скільки може тривати те, що ми вже у незалежній Україні не можемо собі дати раду?” І є інше питання: чому ми не можемо собі дати раду, якщо знаємо, що українців стравлювала ворожа для нашого народу влада? Адже Сталін боровся з українським національним рухом руками самих українців.

— Тобто Сталін хотів спровокувати громадянський конфлікт?

— Це не була громадянська війна, як 1918 року. Просто до радянської території після війни приєднали територію, яку повинні були радянлізувати. А це означало націоналізацію, колективізацію та інші примусові речі. У Східній Україні вже виросло інше населення — радянське, яке ні з ким не боролось... За його плечима був і терор 1937—38 років, і голод 1933. Інакше було в Західній Україні, її треба було примусити “полюбити” радянську владу. Керували з Кремля. Часто-густо направляли в Галичину лікарів і вчителів з українського сходу... Якщо вони виконували приписи радянської влади і не хотіли робити того, що від них вимагали місцеві повстанці, то могли постраждати. Кількість жертв відома. Це офіційні радянські дані, які, звичайно, в той час не оприлюднювали. З радянського боку загинуло

30676 осіб. Представників партійних органів — близько 3 тисяч осіб. Колгоспників — 16 тисяч, інтелігенції — 1931 особа, бійців внутрішніх військ загинуло 3200 осіб і т. ін. Нам легко уявити, як відбувалася колективізація у Східній Україні 1929—1931 років. Розкуркулення, терор голодом... Збройної боротьби майже не було. На заваді стояла і степова місцевість, і те, що перед колективізацією чекісти “викачали” всю зброю, яка залишалася після громадянської війни. У Західній Україні все було навпаки: гори, ліси, збройні формування... Ясна річ, що спротив колективізації був колосальний. І хіба може будь-яка армія існувати десять ро-

Наближається знаковий день — 14 жовтня, річниця утворення УПА, Свято Покрови, День української зброї. Уже не перший рік цей день у столиці буде супроводжуватися масовими заходами українських патріотів, які вшановуватимуть героїв УПА, та контрзаходами україножерів усіх мастей і відтінків, які робитимуть усе, аби зіпсувати українське свято.

Цього року чекаємо ще більшого масштабу святкування, адже маємо круглу дату — 65 років утворення УПА.

Отже, в Києві 14 жовтня відбудуться такі заходи:

10.00 — початок Маршу за визнання Української Повстанської Армії, організатор — ВО “Свобода” і ВМГО “Патріот України”. Місце збору — Парк Шевченка, маршрут — Парк Шевченка — Площа Льва Толстого — Хрещатик — Майдан Незалежності — вул. Михайлівська — Михайлівська площа — Софійська площа.

12.00 — початок лицарського свята “В обороні рідної землі” на Софійській площі за участю духовенства, ветеранів ОУН-УПА, діячів культури і науки, Збройних сил, студентської молоді, а також представників патріотичних політичних та громадських організацій.

16.00 — початок урочистого дійства “Хай мовчать Америки й Росії, коли я з тобою говорю...” у Національному палаці “Україна”.

Цього дня українці мають показати всім, що вони — сила і нікому не дозволять топтатися по своїх святинях!

ІДЕ ВІЙНА НА ІСТОРИЧНОМУ ФРОНТІ

Історик Станіслав КУЛЬЧИЦЬКИЙ стверджує, що Українську Повстанську Армію було створено навесні 1943 року. Однак не вважає серйозною помилкою відзначити цю дату 14 жовтня, на Покрову, як уже традиційно склалося.

Набагато гірше, що значна частина українського суспільства не хоче знати правду про УПА. Можемо це називати по-різному: “деформованою історичною пам'яттю” чи “усвідомленим незацікавленням”...

ків, не маючи підтримки місцевого населення? Звичайно, ні. Про те, що місцеве населення підтримувало повстанську армію, теж свідчать цифри. Насамперед кількість жертв. Їх уперше зафіксувало Міністерство внутрішніх справ, утворене на базі існуючого МВС та Міністерства державної безпеки. Виявилось, що після війни на території Західної України було репресовано близько **500 тисяч людей**. З них вбито **155 тисяч 108 осіб**. Абсолютно точна статистика. Треба ставити спільний пам'ятник жертвам і з того, і з іншого боку, але не можна ставити пам'ятники жертвам бандерівського терору. І це у вільній Україні... Та ще й чудово розуміючи, що ті, хто направляв зброю проти населення, саме й були авторами терору та голодомору. Можемо не дивуватися: у Росії молоді не знає, хто такий Сталін, але, за соціологічними опитуваннями, понад половина населення оцінює його позитивно як великого державного діяча. Але ж не можна бути рабами Сталіна після його смерті! Не можна жити з цією історичною свідомістю. Це просто жах! Нікого не хочу звинувачувати, і тих, хто ставить пам'ятники, — теж... Вони не винні, вони також жертви...

— Але ж когось таки треба звинувачувати... Інакше буде безконечний ланцюг, бо жертви народжують жертв...

— Правильно... Знищували найактивніших. А пасивні й ті, що не чинили опору, ставали звичайними радянськими громадянами. Так тривало від десятиріччя до десятиріччя. Так відбувався підбір, але не природний за Дарвіном, а підбір з боку катів. І населення, яке залишилося і складає нині український народ — це результат отакого підбору на генетичному рівні. Ми всі це повинні усвідомити, інакше й надалі встановлюватимемо

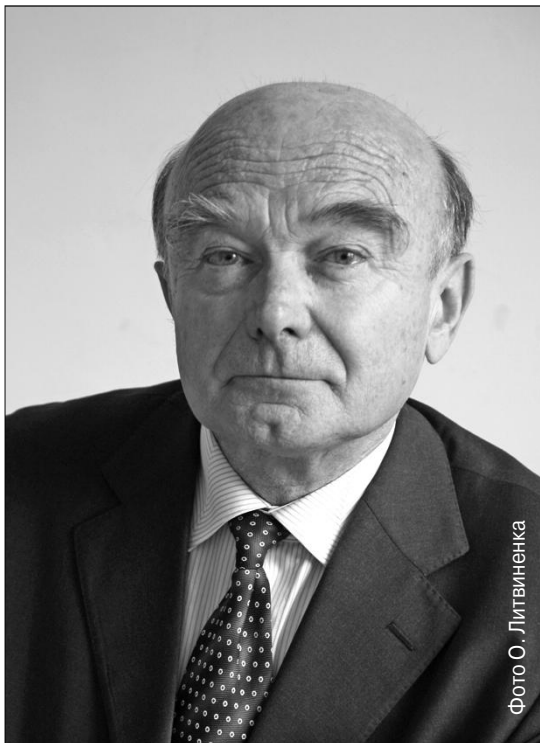

Фото О. Литвиненка

пам'ятники жертвам “бандерівського терору”.

— У мас-медіа з'являються буквально чорнушні розповіді, які називають фактами. Мовляв, бандерівці жорстоко розправлялися з мирним населенням, вбивали вагітних... Як боротися з міфотворчістю?

— Тільки правдою... Подивимося на “партизанку” в тилу німецьких військ. Тут був бандерівський рух, і тут був радянський партизанський рух. Бандерівці їх знищували, вони — бандерівців. Радянські партизани вели так звану “рейкову” війну. Спускали під укіс німецькі ешелони, які йшли на фронт. У відповідь німці знищували найближчі від місця диверсії села. Це була війна на користь Радянської армії. Але ж була ще УПА, яка займала свою територію і не пускала німецької окупаційної армії, німецької адміністрації і не дозволяла забирати українську молодь в рабство на німецькі заводи. Також не дозволяла брати контингент (себто продукцію), і таким чином розоряти селян. Отак: одні партизани, й інші. Від радянських масово гинуло місцеве населення. Тоді як бандерівці, навпаки, захищали його. І зовсім не дивно, що радянська влада воювала не тільки з повстанцями, й з місцевими мешканцями. Що означає 500 тисяч репресованих при чисельності всього лише вісім мільйонів на-

селення Західної України? Кожен шістнадцятий був під репресією.

— Наголошують, що УПА співпрацювала з німцями...

— Коли УПА з'явилася, то про співпрацю з німцями не могло бути мови. Спроба налагодити діалог з німцями почалася 1929 року. Саме тоді з'явилася Організація Українських Націоналістів. Тоді й Німеччина, й Україна постраждали від Версальського договору. Україна бачила в німцях ситуативних союзників. І так було до 1941 року. 30 червня у Львові Степан Бандера проголосив відновлення Української держави. Після того бандерівці стали для німців ворогами. У вересні через гестапо та армійську військову розвідку пішла з Берліна директива знищувати бандерівців на місці. Фактично УПА утворилася навесні 1943 року і стала армією, яка діяла в тилу німецьких військ. Хіба могли німці терпіти в своєму тилу чуже військове угруповання? Інша річ, що українці йшли в німецьку поліцію. Але це була німецька поліція. Утворилася дивізія СС “Галичина”. Але це була німецька дивізія... І треба нарешті всім зрозуміти, що Українська Повстанська Армія була неконтрольована збройна сила, яку німці за будь-яких обставин бажали знищити. То була страшна війна. Навіть після її закінчення УПА воювала вже з радянським режимом протягом десяти років. Нещодавно відзначали ювілей Романа Шухевича, і хтось вигукнув, що Шухевич отримував ордени з рук Гітлера. Це наклеп. Якщо Гітлер і нагороджував залізними хрестами, то тільки своїх найближчих маршалів. Поки тривала війна, він роздавав їх кілька десятків, не більше. Якомусь українцеві чи хорватові, чи іспанцеві ця нагорода, звичайно ж, не дісталася б. І навіщо це повторювати? А дуже просто: щоб наклепництво з'явилося з газетах і було розтиражоване. Якщо порівнювати Шухевича і Бандеру, лідерів, які стояли на чолі УПА, то вони були дуже різними. Сам Шухевич доклав багато зусиль, аби возвеличити Бандеру. Він знав, що це потрібно для організації, для справи... На мою думку, найбільшу роль у розгортанні українського повстанського руху відіграв саме Роман Шухевич.

— Щороку в парламенті порушують питання: визнати чи не визнати упівців воюючою стороною у Другій світовій війні і прирівняти їх до статусу українського ветерана війни... Чи реально, щоб цього року такий закон прийняли?

— Мало думати: реально це чи нереально... Треба, щоб питання про УПА стало доступне. Нехай не для всього народу, цього ми ніколи не доб'ємося. Але бодай для тих людей, які впливають на рішення. Але ж це дрімучі люди, і їхня історична пам'ять надто жахлива... Коли вони намагаються вступати з якимись історичними оцінками, то нестерпно слухати!

— Знаю, що при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА було створено робочу групу істориків...

— Ми працювали близько десяти років. 2006-го закінчили роботу. Група працювала в Інституті історії НАН України і була утворена рішенням президента Леоніда Кучми. Попередня парламентська комісія не зробила жодного висновку. Тому що складалася “50 на 50”, тобто, з прихильників і противників цієї проблеми. Робоча група — інша річ. Ми не політики, ми — історики. Роботу побудували так: спочатку курс на створення монографій, у яких досліджували “білі плями”. Зробили близько 30 монографій. У себе в Інституті видали накладом по 100—150 примірників кожна. На основі цих монографій ми сформували одну велику монографію накладом 500 примірників. Вони давно розійшлися. Хто з громадян їх може тепер прочитати? Помаранчевий уряд видав гроші, і ми видали стислий фаховий висновок робочої групи істориків “Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія” накладом 120 тисяч примірників. Але ж це тільки висновок! А наших книжок про це немає, наші дослідження не опубліковано! Коли наша робоча група в Москві працювала в архівах, жодних документів нам не давали. А коли ми запевняли, що працюємо нейтрально, для дисертації, то дозволяли користуватися архівом... Про що це свідчить? Немає зацікавленості в тому, щоб оприлюднити правду. Є усвідомлене незацікавлення...

«А МИ ТУЮ КОЗАЦЬКУЮ СЛАВУ ЗБЕРЕЖЕМО»

Михайло СОПІВНИК,
керівник інформаційного центру
секретаріату ВУТ “Просвіта”

На таку тему нещодавно в Музеї гетьманства було проведено “круглий стіл”, який організували Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка і Міжнародна асоціація “Козацтво”. Захід присвячено 359-й річниці героїчної перемоги українського козацтва під проводом Богдана Хмельницького над польською шляхтою під Пилявою.

Після переможних героїчних битв козацького війська під Жовтими Водами і Корсунем у ході Визвольної війни українського народу проти польських гнобителів Пилявська битва (1648) вписала в історію українського козацтва ще одну яскраву героїчну сторінку.

Було створено передумови визволення усієї української землі від чужоземного поневолення. З-під Пиляви військо Хмельницького пішло на Львів, а далі на Замостя. Польща вже не мала змоги зупинити переможну визвольну ходу. До Варшави було рукою подати. Але вже вкотре українці не скористалися з цієї нагоди. Чим керувався гетьман Хмельницький, історики не знають і досі. Та хіба сьогодні наші керівники не повторюють тих самих помилок?

Про це йшлося в ході дискусії за “круглим столом”. Відповідальний секретар ВУТ “Просвіта” Микола Нестерчук наголосив на важливості відзначення таких дат. Адаже у битві під Пилявою

брали участь справжні герої України: Іван Богун, Максим Кривоніс, Данило Нечай. Саме такі події з української історії гідні наслідування.

Академік, доктор історичних наук, професор Петро Панченко детально розкрив тему “Богдан Хмельницький — полководець, гетьман, державник”.

Актуальним був виступ Юрія Руденка, доктора педагогічних наук, професора, академіка — “Козацька педагогіка в сучасному патріотичному вихованні молоді”. Проблема національно-патріотичного виховання сьогодні дуже гостра. На жаль, у державній системі освіти національне виховання не посідає гідного місця. Учасниками “круглого столу” були студенти Козацького військового інституту ім. князя Святослава Хороброго МАУП. Здобутками у вихованні молоді на героїці і лицарстві козацтва поділився у своєму виступі заступник директора інституту, Верховний отаман звичаєвої громади українського козацтва Євген Петренко.

Голова молодіжної організації “Молода Просвіта” Віталій Мороз своєю розповіддю та співом і грою на бандурі наповнив зал молодечею козацькою енергією, бадьорістю і впевненою вірою, що козацька слава не вмере, не поляже, коли є така патріотична молодь.

У прийнятій резолюції наголошено на необхідності розпочати дієву підготовку до відзначення на державному рівні 360-річчя початку Визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького, домагатися від Міністерства освіти і науки України запровадити у шкільних програмах поглиблене вивчення героїчної історії України, зокрема — періоду козацчини, Січових Стрільців, УПА.

Слід усім козацьким громадам створити єдину козацьку організацію “Українське козацтво”; виступити спільно з “Просвітою”, іншими громадськими організаціями на захист української мови, культури, духовності, свобод і прав українців на своїй предковичній землі.

А ще був традиційний козацький куліш. Нащадки пом’янули всіх козаків, які загинули в битві під Пилявою. Молодь поклялася пам’ятати давню славу і бути гідною її.

ВИХОВАЛА «ПРОСВІТА»

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,
м. Ірпінь Київської обл.

“В армію, котра боролася проти всіх поневолювачів-загарбників, вступали нескорені духом добровольці ОУН—УПА. Виховані “Просвітою” та іншими державницькими організаціями чи партіями, вони полягли за Україну, тому їй так багато могил на нашій рідній землі, скропленій гарячою кров’ю її синів”, — пише Бенедикт Грушак у передмові до своєї книги “В борні за волю України”, яка нещодавно побачила світ у місті Дрогобичі на Львівщині.

У виданні подано стислі життєписи воїнів ОУН—УПА сіл Волощі, Грушева, Добрівлян, Літині, Ролева, Городківки і Майнич Дрогобицького району. Майже всі вони брали активну участь у діяльності “Просвіти” — готували вистави й самі грали в них, співали у хорах, будували читальні й зачитувалися книжками з історії України, пропагували здоровий спосіб життя.

Більшість їх полягла у нерівній збройній боротьбі з окупантом або загинула у жаклихивих мордовських і колимських таборях. Прикро, що останні з тих, хто залишився живий, нині поволі відходять, так і не дочекавшись офіційного визнання держави, за яку проливали кров, страждали, і задля якої віддали себе до останку.

Саме до таких нескорених належить і автор книжки Бенедьо Грушак. Він виріс у родині, де дітей виховували в християнському дусі, брав участь у житті “Просвіти”. Заарештований гестапо. Згодом його мобілізували до Червоної армії. Важко поранений на передовій. Після демобілізації пішов до УПА. Знову поранення і полон. Судовий вирок — страта, яку, взявши до уваги поранення на фронті, замінили на 25 років таборів.

1956 року Грушак звільнили як тяжкохворого.

На Батьківщині Грушак закінчив культосвітнє училище і тривалий час працював директором Будинку культури у рідній Волощі. З початком періоду національного відродження Бенедикт Іванович самовіддано поринув у вир просвітницької роботи, у якій бачить своє головне призначення і нині.

Бенедикт Грушак брав активну участь у створенні місцевого осередку Товариства української мови імені Т. Шевченка. Виступав за утвердження “Просвіти”, осередок якої очолює у Волощі.

1990 року Грушак став ініціатором спорудження надгробка “Борцям за волю України” та пам’ятної фігури “Свободи”. Пише вірші й статті до газет, видає кілька книжок і працює над новими. Хоч здоров’я вже не те, але Бенедикт Грушак вірить, що Бог допоможе здійснити задумане.

Степан БОЙКО,
член хорової капели “Червона калина”,
Івано-Франківська обл.

Посланці ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка разом із жителями с. Грабівки вшанували вояків УПА. У місцевій “Просвіті” зі вступним словом виступив голова Івано-Франківської обласної “Просвіти” Петро Арсенич. Він розповів присутнім про зародження, формування підрозділів УПА в Чорному лісі, які очолював “Грегіт-Різун” — Василь Андрусак, а також про близько 40 псевдобойок на Станіславщині,

ВШАНУВАННЯ ВОЇНІВ УПА В ГРАБІВЦІ

що дискредитували вояків УПА своїми розправами над місцевими жителями. Недарма в селах Завій, Грабівці майже біля кожної садиби — хрест. А скільки відомих і невідомих героїв поховано в Чорному лісі, на берегах річки!.. З кожної грабівської хати загинуло в ті буремні часи 1—2 особи, а то й цілі родини. Наша чоловіча хорова капела “Червона калина” має у репертуарі низку

пісень вояків УПА. А староста “Червоної калини” Тарас Колодій, користуючись нагодою, зібрав учнів місцевої школи й провів з ними бесіду про генерала УПА Романа Шухевича.

Уже після концерту ми спілкувалися з жителями села про минуле й сьогодення Грабівки. Дізналися, що люди збирали кошти на спорудження музею “Чорний ліс”, де мали бути експозиції сіл

Чорного лісу. Однак пожертви та будматеріали кудись поділися... Грабівку ще й досі не газифіковано, а сільська рада — у селі Завій. Мабуть, тому на урочистостях не було ні голови сільради, ні голови районної “Просвіти”, ні керівництва з Калуша.

Проте приємною була увага грабівців, які обдаровували нас добрими словами й найкращими побажаннями.

Дорогою додому ми зупинилися перед символічним знаком, де майоріли національний та оунівський прапори. Де ще таке зустрінеш? Справді, Грабівка — столиця Чорного лісу.

Степан БОЙКО

Про те, що в армії УПА перебувала більшість представників народів колишнього Радянського Союзу, ми знаємо. Але були й сини народів Європи. Недавно, перебуваючи в с. Вікняни Тлумачького району Івано-Франківської області, я дізнався про італійця, лікаря УПА Августо Донніні. Донніні був лікарем італійського корпусу в складі німецької армії. Після виходу Італії з війни (1943 р.) німці проводили акції “відплати”, розстрілюючи італійських офіцерів. Кілька італійців утекло з табору “Янів” у Львові, їх порятували й перебрали в УПА селяни. Августо Донніні з 1943 до 1946 року зі зброєю в руках боровся за нашу Незалежність — спочатку в лавах Української Народної Самооборони, пізніше — в УПА. Йому поталанило: найяскравіші свої перемоги, найуспішніші бої проти ворогів України Августо провів у Чорному лісі під орудою “Грегота-Різунна” — легенди Чорного лісу полковника Василя Андрусика. Августіно разом з побратимами вистояв у важких боях 1944—1945 рр. за Чорний ліс, коли більшовики кидали проти повстанців цілі дивізії за підтримки танків, артилерії та авіації. Вийшовши цілим і неушкодженим із боїв, узимку 1946 р. мужній італієць зайшов із боївкою у с. Вікняни, щоб відплатити зрадникові. 25 лютого більшовицька куля з засади безжалісно скосила на 26-му році молодого квітку його життя: у цьому селі його й поховано.

Отець Роман Козак відслужив панахиду і виголосив тепле слово про італійця та всіх вояків УПА. У почесній варті під час вшанування героїв УПА біля могили з національним прапором Італії у руках стояв і воїн УПА Дмитро Проценко з с. Палагичі, який разом із Донніні брав участь у бою під Делятином (сотня “Довбуша”), а потім бійці пробивались крізь більшовицькі пастки, сніги і морози з Карпат на тлумачку землю.

“Живи, любима Україно! Твоє тривале страждання розчулило і розчулює Європу, як і моє серце”... Ці слова належать італійському журналістові з Пізи Даніло Збрана. Торік улітку він відвідав Вікняни і, зокрема, могилу свого земляка. Нині

УПА — АРМІЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНА

Кам'яний хрест вояку УПА І.-Г. Шварцу

журналіст пише правду про нас, українців, збирає матеріал про загибель італійських вояків у Галичині від фашистів у Другій світовій війні.

У Винниках, що під Львовом, на австрійському цвинтарі спочиває колишній вояк УПА Іоанн Георг Шварц, син австрійського колоніста. У 30-х роках учився в Львівській класичній гімназії, був патріотом України. 1939 року за майновим договором Рібентропа-Молотова колоністи покинули Галичину. Молодий австрієць Шварц після падіння Австрії воював в армії Третього рейху. Після поразки під Сталінградом потрапляє в російський полон, тікає в Галичину і стає вояком УПА. 1942—1945 рр. воює на Тернопіллі й Львівщині в сотнях “Крук”, “Хрін”. У селах Куровичі, Вижняни проводить акції знищення боєприпасів і провіанту німецької армії, а під Львовом у боях із відступаючими німцями здобуває з побратимами кілька десятків одиниць зброї, чимало ліків. Загинув у червні 1945 року

Могила Августіно Донніні, с. Вікняни

від обланників НКВС. Його тіло і тіла ще трьох повстанців місцевої жителі викрали з райвідділу міліції і таємно поховали недалеко від колишньої тютюнової фабрики, а 1995 р. перепоховали на австрійському цвинтарі, де спільно з урядом Австрії йому встановили пам’ятник.

Маємо дані, що вояки УПА, які тікали з німецьких таборів, воювали у Франції в армії Шарля де Голя, а також “Еллада” в Греції, в югославській партизанській визвольній армії Тіто.

НАДІЯ НА СУСПІЛЬНИЙ ІМУНІТЕТ

ЛИТИ?

Валентина ДАВИДЕНКО

Усього тридцять ліжок для лікування і реабілітації хворих на наркоманію залишилося в Києві. Це при тому, що кількість таких пацієнтів зростає. Про це з тривогою говорили учасники Міжнародного симпозиуму “Лікування алко- і наркозалежних, допомога млявим та сприйнятливим, а також профілактика залежностей — досвід України та Польщі”, який відбувся наприкінці вересня в столиці. Його організували Міжнародний благодійний фонд “Дорогою істини”, Київський міський центр соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді, Дніпровська районна державна адміністрація.

Пригадуємо, як ще десять років тому проблема наркоманії та алкоголізму була в полі зору преси і всього суспільства, вивчали й поширювали досвід запобігання залежностям та їх долання. Нині ж чи то суспільство втомилось від цих проблем, і влада мляво їх сприймає, чи зумисне не помічає лиха, як і соціальних злиднів та вимирання населення. Найсерйозніший підхід до оцінки і вивчення цих недуг уперше за останні роки продемонстрував саме цей симпозиум, скликаний з ініціативи громадських і релігійних організацій. Автор програми — психолог, директор Паллотинського Апостольства тверезості у Києві отець Веслав Пенські. Видатні фахівці України та Польщі дійшли висновку, що слід розширювати комплекс лікувально-реабілітаційних заходів. Адаже кількість алко- і наркозалежних ще не визначає всіх людей, які страждають від алкоголізму і наркоманії, їх у кілька разів більше, адже є таки звані співзалежні, які самі не зловживають алкоголем і не вживають наркотиків, — це члени тих родин, вони теж потребують психологічної допомоги.

Голова Дніпровської райдержадміністрації *Олександр Сотников* вважає, що треба об’єднати можливості місцевого самоврядування і громадські ініціативи. “Гадаю, що це болюче питання потрібно розглянути на державному рівні на рівні Верховної Ради. Головне, щоб від розмов ми перейшли до діла. Дніпровська райрада, розуміючи, що ми повинні пропонувати мешканцям району умови, які б надавали можливість розвиватися гармонійно, вперше за останні десять років розпочала реконструкцію парків і скверів. Наша мета — щоб за три роки в кожному з тринадцяти мікрорайонів були сквери або алеї, дитячі майданчики. Прагне-

Фото Олександра Литвиненка

Учасники симпозиуму діляться досвідом

мо, щоб люди мали можливість відновити родинні зв’язки, коли бабусі, батьки, діти, онуки разом проводять вільний час у зонах відпочинку. Тому ми розпочали реконструкцію спортивних залів і спортивних майданчиків, відтворюємо майданчики зі штучним покриттям, освітленням, де діти грають у футбол, баскетбол, встановлюємо сучасні тренажери для дорослих, щоб фізична культура сприяла міцним родинним стосункам. Якщо це знайде підтримку громади (бо тільки в шести закладах відтворюємо такі спортивні майданчики), то наступного року плануємо збільшити їх до десяти, щоб у кожному мікрорайоні були сектори спортивного відпочинку. Пізніше удосконалимо спортивну базу шкіл. Закінчуємо розробляти галузеву програму “Культура”, за якою плануємо провести зміни у закладах культури району. Вона розрахована на чотири роки. Прикро, що не маємо впливу на медичні заклади, бо Київська міська держадміністрація підпорядкувала їх собі. Але сподіваємося, що спільними зусиллями можна усунути причини, які доводять людей до наркоманії та алкоголізму.”

Заступник директора Київського міського центру соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді *Людмила Сук* розповіла, що працівники центру особливу увагу приділяють сім’ям, які перебувають у кризовій ситуації через проблеми алко- і наркозалежності. “Будь-яка залежність, навіть від гральних автоматів чи комп’ютера, надзвичайно важко піддається реабілітації та корекції. Тому ми вдячні громадським організаціям та

структурам, які виходять з ініціативою подолання цих проблем. У нашому центрі є підрозділ, який надає первинну ланку для консультування сімей з алко- чи наркозалежними, створено спільний з медичною установою підрозділ, який проводить безплатні консультації за цією тематикою. Але нам повинна допомагати вся громада. І тому ініціативи громадського сектору підтримуємо. У нас можна безплатно одержати консультації психолога, нарколога, фахівці зорієнтовують і направляють в установу, яка надає реабілітаційні послуги. У міському і десяти районних центрах допомогу надають безплатно, анонімно й конфіденційно. Це важливо повідомити, бо часто люди не знають, куди звернутися”.

Професор, завідувач кафедри фізіології людини і тварин, директор Інституту фізіології КНУ ім. Т. Г. Шевченка *Микола Макарчук* повідомив про наукову програму, в рамках якої досліджують проблему алко- та наркозалежності. “Науковці ці речовини називають психотропними, бо вони впливають на психічну, душевну діяльність. До них належить алкоголь та всі наркотичні речовини. Основна їхня дія — на мозок, хоч відзначено вплив і на інші органи. У мозку є спеціальні системи підкріплення або задоволення. Коли людина досягає мети, вона одержує задоволення від зробленого. Тоді мозок виділяє певні хімічні речовини, продукує клітини, які, діючи на певні системи мозку, викликають відчуття задоволення. Ці системи, на жаль, можна активувати й не природним шляхом, тобто випивши, викуривши, вживши певні речовини, які впливатимуть на ці центри. Алкоголь, на жаль, — одна з найсильніших речовин, дуже проста за будовою. Десятиліття інтенсивних досліджень показали, що він діє практично на всі нейрохімічні системи мозку і змінює діяльність усіх систем, які відповідають за нормальну мозкову діяльність. Інформація від нейронів передається через спеціальні хімічні речовини. Коли до організму потрапляє алкоголь або наркотичні речовини, вони діють у місцях передачі інформації від одного нейрона до іншого, тож спотворюють відчуття і сприйняття інформації. Наркозалежність легше попередити, ніж лікувати. Наркотики діють при першому вживанні в дуже малих дозах, при повторній дії чутливість до них зменшується. І щоб отримати той самий ефект від речовини, треба збільшити дозу. Мозок побудований так, що коли вводити екзогенні речовини, він перестав виробляти ендогенні. Мозок зовсім відмовляється їх вироб-

ляти, і тоді людина не отримує задоволення ні від чого природним шляхом. Так реагує наша нервова система.

До алкоголізму є певна генетична схильність, вона іноді зумовлена національністю. У людей монголоїдної раси здатність захворіти на алкоголізм значно менша, ніж у нас із вами. Алкоголь в організмі утворює ацетальдегід — отруйну речовину, яка викликає нудоту, біль. Тому його вживання викликає більше негативних відчуттів, ніж позитивних. Це сильний нейротоксин, який призводить до руйнування лобних ділянок мозку, де містяться основні центри, що керують розумом і поведінкою. Коли розвивається алкоголізм, то утворюються побічні продукти обміну, шкідливі й нейротоксичні. Страждає печінка — вона утворює велику кількість білкових речовин, починається запалення мозкових оболонок. Це дуже складна проблема, до якої треба підходити комплексно. Легше попередити хворобу, ніж її лікувати. Лише створивши для людей певні умови, можемо сподіватися, що частина тих, хто міг стати алкозалежними, ними не стануть”.

На симпозиумі у Києві було представлено найбільш відомі реабілітаційні програми, зокрема, з доповіддю “Сучасні методи терапії залежності від алкоголю” виступив відомий у цій галузі фахівець доктор медичних наук, керівник осередку Терапії залежностей в Інституті психіатрії і неврології у Варшаві *Богдан Воронович*. На думку всіх учасників симпозиуму, це проблема насамперед сім’ї, і працювати треба з близьким оточенням. У Дніпровському районі вперше в Україні створено центр реабілітації людей з алкозалежною залежністю. Він діє два роки, і потреба у таких закладах зростає, бо багато алкозалежних звертається до первинних центрів з проханням реабілітаційної допомоги. Слід створити умови, які не сприяли б виникненню проблем з психоактивними речовинами. Як зауважив автор програми отець *Веслав Пенські*, “коли помножимо кількість хворих у Києві на 4—5, стане зрозумілим масштаб соціальної катастрофи. Адаже діти, які виростили в таких умовах, у своєму дорослому житті понесуть на плечах цей тягар. Скласти здорові, вільні відносини зі своєю дружиною чи чоловіком буде надзвичайно важко. І це передається в наступні покоління”.

На жаль, нині окрім генетичної залежності від цих недуг спостерігаємо і нестачу суспільного імунітету. Тож симпозиум, можливо, пробудить захисні сили суспільного організму і покличе до дії.

Петро АНТОНЕНКО

Київ. 25-річного водія маршрутки вранці знаходять мертвим просто в салоні авто. У руках — порожній шприц від наркотиків. Уколвся — помер.

Львівщина. Учень восьмого класу з’валтував 11-річного хлопчика. Пояснив, мовляв, не тямив, що робив, бо був п’яний “у дим”.

Чернігівщина. П’яна бійка молодого подружжя завершилася тим, що дружина увігнала ніж чоловікові в серце. Батько в могилі, мати у в’язниці, чотирирічний син зостається сиротою. В одному з сіл 35-річний чоловік сп’яну мало не забив до смерті свою 90-річну бабусю. Міліції заявив (причому цілком серйозно), що це зробили вампіри. В іншому селі в нападі п’яної люті 39-річний чоловік убив свого трирічного сина...

Скупі рядки кримінальної хроніки — щоденні й буденні. І це найстрашніше. Нещодавно в публікації “Бережімо людей” у нашій газеті я писав, що в Україні дуже багато людей гине не своєю смертю. Зловісний урожай косять і такі соціальні біди, як алкоголізм, наркоманія та її різновид — паління. Складається враження, що триває самознищення народу.

Що робити? Насамперед зрозуміти, що ходимо по краю прірви. І робити, як узвичаєно в добрих людей.

Пощлюся на приклад Польщі. У сусідів давно заборонено таку нахабну рекламу алкоголю, як у нас. Тобто її нема на вулицях і площах, не побачиш по телевізору.

Важко пояснити здоровим глуздом, коли реклама алкоголю у нас “присмоктують” до спорту. Спонсори національних збірних, турнірів, телетрансляцій — алкогільні гіганти. Або горілчані, або, у кращому випадку, — пивні. Утім, що тут кращого, коли згадати, що пиво — той самий алкоголь, просто “тихий”, подібно до так званих “легких” цигарок. А між тим пиво спокійно рекламують наш відомі спортсмени, кумири мільйонів підлітків. Ще одна серйозна проблема — якість харчових продуктів, до яких зараховано й алкоголь. Ідеться про так звану “горілку”, в якій аналізи виявили домішки ацетону або рідини для розпалювання вогнищ.

Нарешті, ще про дві речі з польського досвіду, які чомусь не впровадять у нас. Там збережено старі добрі виверезники, яких пияки бояться, як вогню. І там заборонено вживати пиво у громадських місцях: на вулицях, майданах, у парках. Порівняйте з Україною і пригадайте, який наш Майдан Незалежності на ранок після свята.

Щодо наркоманії, то просто йде імітація боротьби з нею. Інакше важко пояснити навіть відсутність правдивої статистики, замінені безсовісною брехнею. Важко пояснити, як на очах у всіх в одному з районів Чернігівщини росла плантація конопелі, ще й якихось небезпечних (!) у діаметрі. А звичайні коноплі, правда, не плантацію, а окремі рослини, знайшли в центрі міста, неподалік від обласної міліції.

Стосовно ж паління, то торішній “грізний” закон про боротьбу з цією м’якою наркототою, здається, вже всі забули. Що й казати, якщо в головному, так би мовити, підземному переході країни під столичним Майданом, попри грізні заборонні написи, як палили, так і палять.

“Шумимо, братці, шумимо”, як казав один літературний герой. От тільки дехто і цього шуму вже ніколи не почує.

Фото Олександра Литвиненка

Ніна ГНАТЮК

У конференц-залі НСПУ відбулося чергове засідання творчого об'єднання публіцистів Київської письменницької організації. Очолює його відомий публіцист, заступник головного редактора газети “Літературна Україна” Михайло Сидоржевський. Цього разу в по-важному товаристві вчених, літераторів, журналістів, студентів, представників громадських організацій обговорювали питання надзвичайної ваги — мовне. А тому й тему засідання було названо за відомим рядком Ліни Костенко “Нації вмирають не від інфаркту...” Як зазначив у вступному слові М. Сидоржевський, багато проблем України викликано її багатством, тобто унікальним розташуванням і кліматом, родючими ґрунтами. Усе це вабило і завойовників, і переселенців. Кожен прагнув підкорити цю землю, а отже, принести сюди свою мову, культуру (часто — безкультура). Не треба забувати й того, що ХХ ст. було позначене в історії України не лише страшними голодоморами і війнами, а й лінгвоцидом. Чи не тому і сьогодні, на 17 році незалежності, в Україні стільки проблем не лише в економіці, а й у гуманітарній сфері.

Культура, ідеологія, знання історії та її уроків, національна ідея — все це вимагає серйозного підходу і представників влади, і наукової та творчої еліти, і всього суспільства. Доки людина житиме лише матеріальними інтересами, а до питань мови, культури, свого родового коріння залишатиметься глухою, байдужою, доти вона буде безсловесним рабом на плантаціях колонізатора.

Тому питання утвердження державності української мови в Україні виходить сьогодні на чільне місце і має турбувати не лише учителів-словесників, перекладачів, представників творчих спілок, а й усю спільноту. Чому ПР ініціювала проведення референдуму, одне з питань якого — щодо державного статусу російської мови? Якби сталося так, як задумали регіонали, російська мова насправді стала б не другою, а єдиною державною, і ті несмілі паростки українського

В ОБОРОНІ РІДНОГО СЛОВА

шкільництва на сході України і в Криму, які вдалося виплекати, завтра остаточно б затоптали.

Під час Міжнародного Шевченківського свята відомий білоруський поет і перекладач Сергій Зайончков з гіркістю розповідав про те, що в Мінську немає білоруських шкіл, і тому письменникам доводиться навчати своїх дітей рідної мови на одній із дач, приватно. Чи не чекає така доля і нас, якщо будемо мовчати, терпіти наругу над національними святинями, дозволяти імперським інтересам загнати в кут усе українське?

У доповіді завідувачки кафедри української мови Національного університету “Києво-Могилянська академія” Лариси Масенко зроблено наголос на тому, що чинне законодавство з мовного питання в Україні постійно порушують. Ось лише деякі факти. 6 березня 2006 року депутати Харківської міської ради ухвалили рішення про те, що російська визнана тут регіональною мовою. 25 квітня таку ж постанову одноголосно ухвалили і в Луганську. 25 березня МЗС Російської Федерації розповсюдило заяву, в якій зазначалося, що всі області України мають визнати російську мову регіональною. 26 квітня Севастопольська міська рада визнала російську мову регіональною і такою, що потребує охорони і розвитку.

5 липня депутати Запорізької міської ради проголосили російську мову регіональною (проти такого рішення тут було всього 14 голосів).

27 вересня знову МЗС Росії виступило з заявою про те, що в Україні є факти дискримінації російської мови. 22 лютого ц. р. прес-служба Верховної Ради України заявила, що найближчим часом може бути розглянуто законопроект про надання російській мові статусу державної. Цей печальний перелік можна було б продовжувати. Але про що він свідчить? Чому українці дозволяють у незалежній Українській державі глумитися над

Фото Олександра Литвиненка

державною мовою, дипломатам сусідніх держав — втручатися у наші внутрішні справи, робити безпідставні заяви, державним службовцям — порушувати чинну Конституцію?

Відомий мовознавець Лариса Масенко зазначила, що причин такого ганебного становища кілька. Внаслідок голодоморів винищено мільйони носіїв української мови, її соціальну базу — селянство. Результатом проімперської русифікаторської політики стало відчутне збайдужіння до національних мов: хочеш мати високу посаду, кар'єрне зростання — навчайся і спілкуйся російською. Саме так було в колишньому Союзі. Більшовицька імперія зла розпалася, а містечкова психологія жива й тепер.

Чому ми досі не можемо зупинити наступ русифікації? А тому, що нерідко саме на таких засадах перебуває значна частина інтелігенції. Згадайте звернення представників української інтелігенції до партій правлячої коаліції, опубліковане 3 серпня в “Голосі України”. Під ним підписи майже всіх акторів Національного театру російської драми ім. Лесі Українки на чолі з головним режисером М. Резніковичем. Чому цей театр має носити ім'я Лесі Українки, а названий він так 1938 року? Чи не доцільніше театрові носити ім'я М. Булгакова, видатного російського письменника, киянина?

Реакція свідомих українців на це звернення, широ кажучи, була млявою. А там шло не лише про перегляд чинного законодавства щодо державності мови, насамперед були випадки проти Української національної держави. У цьому зверненні наголошувалося на необхідності усіляко сприяти формуванню української нації як єдиного “мультикультурного співтовариства вільних громадян”. Тут поблюзнірському використано Хартію мов, яка покликана захищати мови, що зникають. Саме в цьому і полягають європейські стандарти.

Отже, підкреслила Лариса Масенко, від внутрішньоцехових дискусій і виступів на захист мови один перед одним час переходити до праці масштабної, яка мала б широкий розголос. Необхідно подбати про власну честь і гідність. Чи міг би в якійсь іншій цивілізованій країні в день народження національного генія Олесь Бузина у центральній пресі публікувати відверто наклепницьку статтю про нього? Та таку газету ніхто б не купив, а сам автор її відповідав би перед законом. А в нас навіть слово “ворог” у державному гімні вживається з пестливим суфіксом — “воріженьки”.

Виплекали, вигодували собі “воріженьків”, ще й співаємо про них, тримаючи руку на серці! В Ізраїлі зуміли відродити мер-

з нас живу доволі. А все через технічному середобогатого людей до питань мови та ідеології, а головне — відсутність справді української влади. Хіба ж товстосумам, які нажили мільярдні капітали на мозолях і сльозах мільйонів злидарів, болять наші національні проблеми? А тому й наклади українських патріотичних видань мізерні. А журнал “Урок української”, такий потрібний учителям, на межі закриття. Отож треба діяти розумно, сміливо, рішуче, усією громадою! Тут варто нагадати слова Євгена Сверстюка з книги “Собор у риштуванні”: “Пам'ятаймо, що нам історія просто на чолі записала всю обережність, пасивність, перебікування і лінгвоцидів, і кожне нове покоління від коліски розплачується за це своєю долею й честю. І заново визбирає духовну спадщину наших донкихотів серед намулу спадщини рабів”. Написано 1970 року, а ніби сьогодні.

В обговоренні животрепетних мовних проблем узяли участь перекладач Олександр Негребецький, культуролог Микола Ткач, представник українського козацтва Анатолій Грива, лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки, представник “Меморіалу” Микола Витрихівський, старший науковий співробітник Центру українознавства КНУ ім. Т. Шевченка Тетяна Воропаєва, письменники Василь Василяшко, Володимир Петрук та інші добродії.

Дискусія видалася цікавою, гострою. Але всі були однотайні в єдиному: необхідно підтримувати національне книговидання, кіно, естраду, дбати про виховання дітей та молоді на кращих традиціях українства, устами відомих у країні людей пропагувати українське слово, не допустити затвердження Верховною Радою VI скликання державності російської мови. А ще — йти з чесним, правдивим, аргументованим словом до молоді, у великі аудиторії, давати рішучу відсіч тим, хто очорнює свідомість національної історії, літератури і мистецтва, “за шмат гнилої ковбаси” ладен служити перевертням і запродавцям.

Іван МАЦАПУРА, вчитель, Житомирська обл.

Секретар Донецької міськради Микола Левченко, член Партії регіонів, на місцевому телебаченні, а також на прес-конференціях у Києві активно пропагував думку, що незабаром в Україні державною мовою буде тільки російська. Українській, нині державній, відводив місце “на задвірках”. Донецький зарозумілий клерк узяв на себе сміливість визначити українське місце їхньої мови, незважаючи на те, що, за останнім переписом, майже 80 % населення України вважають її рідною. Дехто схильний думати, що слова українофоба Левченка — такий собі спонтанний вчинок, не вартий на серйозну увагу. Але це не так! Левченко виявив себе як запеклий шовініст, він виконував зловроже замовлення своєї за суттю сепаратистської партії. Його слова і погляди добре продумані й ретельно вивірені. Інакше він не прибув би ще й до Києва зі своєю маячнею. Правда, тут його облили кефіром. Викликають подив і обурення ті, хто давав дозвіл на проведення антиукраїнських конференцій у столиці України.

У статті “Ні в тин, ні в ворота” (“Україна молода”, 17 травня 2007 р.) доктор філологічних наук, професор Левко Полюга дивується, що ніхто зі справжніх росіян не відреагував на провокативні заяви М. Левченка. Але доречніше було б запитати, скільки українських патріотів відгукнулося на просторікування цього україноненависника? Мені, наприклад, відома тільки заява “Припинити наступ на українську!” восьми народних депутатів із фракції Блоку Юлії Тимошенко (“Голос України”, 3 квітня 2007 р.) і стаття професора Полюги. Зате постійно лунали і лунають розмови про другу державну мову з уст Богатирьової, Вітренко, Симоненка, Грача та багатьох інших. Складається враження, що це найзаповітніша мрія цих, з дозволу сказати, українців. Відмова від рідної мови — це хриstopродавство. Найтяжчий гріх! На

таку відверту і зухвалу мовну агресію не наважувалися навіть кремлівські ідеологи колишньої радянської імперії.

Зі статті шановного професора зі Львова я почерпнув вражаючі відомості, зокрема про кількість термінологічних словників, виданих в Україні за 15 років нашої незалежності. Їх з'явилося 550! З біології — вісім! А Микола Левченко бідкався, що українська мова не підходить для вивчення цієї науки. Щоб укласти енциклопедію з кібернетики, годиться, а для вивчення біології — ні. До чого тільки не добалакуються україножери! Наприклад, був такий собі депутат ВР Алексеев, який стверджував, що “Віну і мир” Л. Толстого не можна перекласти українською мовою. А тоді вже мали чудовий переклад письменника О. Кундзіча.

НОВОЯВЛЕНИЙ ГЕРОСТРАТ

Думаю, для М. Левченка і таких, як він, не зайвим буде зробити деякі доповнення до сказаного професором Л. Полюгою. Почну зі своєї домашньої бібліотеки. На полиці у мене Українсько-російський словник в шести томах. Видання започатковано 1953 року й закінчено 1963-го. Незмінним членом редколегії шеститомника був світлої пам'яті академік Максим Рильський. У словнику 120 000 слів з різноманітних сфер вживання. Він відбиває багатство української літературної мови за багато століть її існування. Такі словники — свідчення рівноправності, а не меншовартості однієї з мов. До речі, М. Левченкові, людині, думаю, з вищою освітою, варто знати: ще 1908 року Імператорська Російська академія наук визнала за українською мовою, хоч з деяким запізненням, статус самостійної. У протиположності, статус самостійної. У протиположності, статус самостійної. У протиположності, статус самостійної.

1960 року розпочато випуск Української

радянської енциклопедії (УРЕ). За досить короткий термін вийшло 17 томів — 1964-го передплатники отримали останній том. У більш як 50 тисячах статей у науково-популярному викладі УРЕ розповідає про нові відкриття і досягнення в освоєнні космосу, розвитку атомної енергетики, кібернетики, автоматизації виробництва, а також подає відомості з філософії, природознавства, інших наук. Енциклопедія — це не збірник анекдотів, а величезне досягнення української наукової думки. 1977—1985 рр. вийшло друге видання УРЕ в 12 томах. Воно є у нашій сільській бібліотеці.

Справді епохальною подією в культурному житті України став вихід у світ одинадцяти томів тлумачного словника української мови (1970—1980 рр.). У ньому розкрито

зміст понад 134 тисяч слів. Словник української мови — не джерело, а цілий океан нашої рідної, незрівнянно багаті мови.

Звідка заглядаю в етимологічний словник видання 1982 року. Цього року планують видати шостий том. Слова, внесені в реєстр цього словника, розглянуто з точки зору походження.

Шкода, що в моїй бібліотеці тільки три томи з п'яти Української літературної енциклопедії. Перший том датовано 1988 роком. Не згадую словника іншомовних слів, політичного, філософського, педагогічного, міфологічного тощо. Усі їх видано українською мовою, і вони містять величезний пласт наукової інформації.

Цього року Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України випускає перший том нового тлумачного словника. У 18 книгах буде розкрито зміст уже 190 тисяч слів. Поки донецький секретар міськради виношував плани, як

прославитись, українські вчені-лінгвісти на-полегливо працювали, незважаючи на крикунів, невігласів, провокаторів і відвертих шовіністів. В Україні з 2001 року виходять електронні словники. Такий словник 2006 року містить 252 тисячі (!) слів. Тут представлено і всі похідні від наведених слів: відмінювання, дієвідмінювання тощо. І не донецькому перевертню М. Левченкові, бо ж за прізвищем він начебто українець, оцінювати красу і силу українського слова.

Всесвітньо відомий учений Іван Огієнко науково довів, що українська мова — яскрава перлина у вінку світових мов. Уже в IV—VI століттях нашої ери вона пішла у світ самостійно. Але не регіонально Левченко це розказувати. Він і Конституції України не читав. Інакше звернув би увагу на статтю 10 в ній і не порушував би Основного Закону. М. Левченко — державний службовець. А знайдіть у світі ще чиновника, який не знав би державної мови. Чого ж українофоб М. Левченко, а разом з ним міністри і народні депутати, кийські чиновники на чолі з мером Черновецьким не знають державної мови і, з усього видно, не прагнуть знати? Хто дав право шовіністам, перевертням, зрадникам порушувати Конституцію України? Переконали: усі, хто вимагає введення другої державної мови, — запеклі вороги Української держави. І з ними треба поводитись, як із ворогами. Чи можна придумати щось безглуздіше, ніж слова очільника регіоналів В. Януковича: “Дві мови — одна нація”. Двомовних націй не буває! До громадян будь-якої країни світу ставлять обов'язкову вимогу — знання державної мови. Це у світі, але не в Україні, де русифікація продовжує набирати оберти. Левченко відкрито й агресивно поширюють ідею звертності російської мови й культури над українською, чим глибоко ображають національну гідність кожного українця. Хто заперечить слова великої української поетеси Ліни Костенко: “Якщо на русифікації не поставити крапку, тоді ці процеси поставлять крапку на нас” (“Шлях перемоги”, 30 листопада 2005 р.)?

Микола РЯБИЙ

І. ФЕНОМЕН ЯВО, або ЛЮДСЬКА КРАСА ЧАСОВІ НЕПІДВЛАДНА

Була мода називати один одного — задля економії часу і простору, як у габровців, — на ініціали, отож ЯВО — Яворівський Володимир Олександрович. Феномен ЯВО має три складники — людина, письменник, політик. А якщо одним словом — то це особистість! Ніхто чи майже ніхто нейтрально його не сприймає. Або люблять, або ненавидять. Більше, звичайно, люблять.

Доля подарувала мені зустріч з Володимиром Яворівським ще замолоду. Молоді всі красиві. Принаймні так нам здається. У нашій же компанії, куди ще входили вінничани Анатолій Колісниченко, Олекса Шеренговий, буковинець Дмитро Герасимчук, що з'їхались до Ірпінського будинку творчості письменників на семінар творчої молоді, Володимир Яворівський був просто-таки неймовірно показний. А ще виділявся європейським лоском — не тому, що “обтесався” в Одесі, де навчався на філологічному факультеті університету імені Мечникова, тим паче у Львові, тодішній духовній столиці України, де працював на телебаченні кіносценаристом і витовкався в редакції популярного часопису “Жовтень” (нині “Дзвін”). Цей лоск або шарм, як нині кажуть, притаманний йому від народження. Як і все інше: невимушеність, гострий і винахідливий розум, буйний літературний талант, почуття гумору, уміння. Останнє — також вроджений талант.

Сталося так, що одного благословеного літчика ми з ним побували на Південному Поділлі, себто на Крижопільщині, — він у Городківці, а я — у Заболотному. Обидва, звичайно ж, писали. У “Жовтні” друкувався мій перший роман “Берег”, і я засів за другий роман — “Вікна”... А Володимир, що уже мав помітні книжки оповідань та повістей “А яблука падають...”, відредаговану самим Григором Тютюнником, “Гроно стиглого винограду”, публіцистичну збірку “Крила, вигострені небом”, заходився коло свого першого роману “Ланцюгова реакція”. І ось якоїсь днини я приїхав до Городківки провідати Володимира. Біля костюлу посеред села веселі молодички розказали мені, де знайти хату Яворівських.

Вона стояла над похилим яром. Одне з вікон було відчинене, кризьного валів тютюновий дим і долинав стукіт друкарської машинки. А коли я тихо підкрався до того вікна, то побачив: на стола висаджено стільця, на стілець — портативну машинку, а пишнучубий Володимир, затиснувши в зубах сигарету, стоїть перед отією спорудою, що мала правити йому за бюро чи бюпітр, і “шпарить” двома пальцями!.. Від побаченого сповнився до Яворівського побожної поваги. Мене вразила ще перша його книжка “А яблука падають...” Тут, як і в кожного з нас, переважала сільська тематика, але написано це було з європейською ноткою, тією самою, з якою Володимир одягався, підстригався, тримався... Було видно, що Яворівський не бив байдики ні в університеті, ні після нього, студіює світову літературу і відає перевагу європейській школі, яку сповідував, до слова, і Михайло Коцюбинський. Тобто вже першою прозовою книжечкою Володимир немовби сказав, що приходить у літературу всерйоз і надовго...

З літньої кухоньки вийшла його мати — Віра Йосипівна, а тоді прийшов на обід і тато — Олександр Семенович, колгоспний бухгалтер. Я ніби потрапив у ту добру родину, де тільки на мене й чекали... Замість одного дня, як планував, про-

А ЯБЛУКА ПАДАЮТЬ...

Ювілейне есе на три частини і четверту післямову

гостював у Яворівських мало не цілий тиждень... Через рік я написав роман “Великий літній трикутник” і “ввів” у текст Маму Віру, Віру Йосипівну Яворівську...

А ще запам'яталось, як ми зустрілися з Володимиром Яворівським після Третього Всесвітнього конгресу українців, у якому мені пощастило брати участь; він прийшов на Хрещатик, 26 записувати свою передачу “20 хвилин з Володимиром Яворівським”. А мене запросила на “Суботню зустріч” Емма Бабчук. Після передачі Володимир повів мене в село Перемога, колись Ядлівку, де купив хатину-халупу ще за тих часів, коли працював у журналі “Вітчизна”. Ще до того, як став народним депутатом, на письменницький гонорар збудував більш-менш пристойне житло, не такий палац, як будують нині.

Вранці він провів мене до трамвая, зупинив першу ж попутку — водій упізнав його, як упізнає багато хто в Україні. Я озирнувся, сідаючи до автовітки, Володимир усміхнувся і... дуже нагадав мені свого тата — Олександра Семеновича...

Дуже затишно і надійно мені було коло Мами Віри та Олександра Семеновича. Так само завжди затишно і надійно поряд з Володимиром. Усе те найкраще, що робить його такою затишною і надійною людиною, він успадкував від своїх добрих батьків...

Оце якось у домашній бібліотеці натрапив на кілька примірників популярного свого часу журналу “Радянська жінка”, де надруковано фрагменти Володимирового роману про Тараса Шевченка, про його останню спробу знайти собі пару, аби було з ким хоч сісти хліба з’їсти... “Зачепився” за першу фразу, таку знайому, бо це вже читалось, і не міг відкласти, доки не дійшов до останньої крапки... Зрозумів: “Друге пришествя” — можливо, найголовніша Володимирова книга, до якої йде кожен письменник. Вільне володіння матеріалом, наче автор жив за тієї епохи, глибоке проникнення в Кобзареву самотню душу, Тарасові думки, Тарасів біль, запаху-ща народна мова, без надмірних красивостей, які часом зустрічалися в “химерних” романах, до прикладу, “Оглянься з осені”, відчуття, ба навіть передбачення, неминучих перемін, що мають статися ще за нашої пам’яті, український дух, якого нема в есеїстичному романі про Шевченка “Українські ночі, або Родовід генія” Єжи Єнджеєвича, вельми прихильного до України, перечитаного напередодні — за другого прочитання фрагменти роману про Тараса Шевченка казали мені, що Володимир Яворівський уже став класиком української літератури, хоча ще й до цього повні лави Шевченківських лауреатів. Але це — фрагменти, а де ж роман?..

Роман про Шевченка не дописано, бо саме тоді здійнялася висока хвиля національно-визвольних змагань, і Володимир Яворівський з головою поринув у ту хвилю, став політиком... Бо коли життя ставить перед вибором, так особистості, як Володимир Яворівський, обирають те поле діяльності, де принесуть найбільшу користь Україні, українцям. Не маю найменшого сумніву в то-

му, що Володимирів вибір схвалили б його батьки. Згадаймо, як бурхливо входив він у політику, як у нашій Вінниці, на багатотисячних мітингах, гукали: “Володимира Яворівського — у Президенти України”, згадаймо, як і чим він ризикував, спроваджуючи з-під стін Верховної Ради бензовоз!.. Звичайно, були і в нього ситуативні відхилення від “правильного шляху”, зумовлені браком досвіду в політичних ігрищах, а не корисливим розрахунком, але він завжди залишався самим собою, себто вірний правді, вірний Україні, вірний людям, вірний Богові... Після деякої перерви він повернувся у велику політику, і ми вже чуємо Володимирів голос з трибуни Верховної Ради.

А письменником він, власне, залишався завжди, і нині по праву очолює Національну спілку письменників України. Хто нині з майстрів пера популярніший та авторитетніший за ЯВО?.. Після кожної його передачі на Укррадіо “20 хвилин з Володимиром Яворівським” йому надходять міхи листів-відгуків: в одних любов, в інших — лють, ненависть, а за віщо?.. За одне й те саме — за правду!.. Вийшли нові книги прози, як-от “Вовча ферма”, публіцистики — “Що ми за народ такий?“, за його новою прозою знімають фільми, а публіцистику цитують мало не щодня, отже, вона актуальна... Гадаю, що й “Друге пришествя” — роман про Тараса Шевченка — Володимир неодмінно допише. Я в це вірю!

II. ВИПРОБУВАННЯ НА ГІДНІСТЬ

П’ять років тому, після “народних гулянь” у Києві, де, кажуть, до

Позачерговий письменницький з’їзд 2004 року

жучи словами Миколи Гоголя, кризьвидимий сміх бачимо невидимі сльози, а його громадська, політична діяльність — то надія на істотні переміни в нашому житті.

Казали на вечорі, зокрема, й про географічний фактор у творчій біографії нашого ювіляра. Його складають чотири міста, крім Києва, звичайно. В Одесі Володько Яворівський ще хлопчиком уперше прилучився до цивілізації — напився води, що в очі скаче, тобто газованої. Старий Шулим, який мав на тій воді гешефт, запитав теклівського козака:

— Тібе, мальчик, какой води? З сіропом ілі без?

— Без, — відповів “мальчик”. — Тато ще не всю ковбасу продали, щоб купити цинкові ночви, розігнути і вкрити хату.

— А без какого сіропа? — уточнив старий Шулим. — Без вішнього ілі без малинового?

Оте своє перше прилучення до “політекономії” народний депутат Володимир Яворівський пригадав у нашому парламенті, запитавши з трибуни недолугих авторів Земельного кодексу й самого гаранта, з чим наше селянство прямує у “світле майбутнє” — “без” майнової чи “без” земельної пайки, чи “без” обох пайок укупі?..

У Запоріжжі, після закінчення Одеського університету, молоденький філолог Володимир Яворівський уперше в житті побачив Дніпрельстан, про який читав у Володимира Сосюри, де замолоду трудився бетономляром і його тато Олександр Семенович. Сподівався відчувти тут козацький дух вивітрився ще до того, як хитрий німець став сидити на Хортиці картопельку... Ну, а щоб не був такий “вумний”, то взули в солдатські “кирзачі”.

У Львові на власному досвіді переконався у слушності приказки “Язык мій — ворог мій!” Щось не те “ляпнув”, коли обговорювали чийсь творчість, — і вже сама Ірина Вільде розводила руками: тримай, Володю, язик за зубами!.. Зате його відразу визнали за свого Роман Іваничук, Ніна Бічуча, Роман Кудлик, Богдан Ступка, Федір Стригун, Юрко Брилинський та інше львівське “духовенство”... І ще тут, у Львові, Володимир Яворівський став наймолодшим живим класиком української літератури.

Ну, а в нашій Вінниці, яка за часів національно-визвольних змагань не раз була столицею Української Народної Республіки, Володимир Яворівський тридцять років тому, сонячного травневого дня, зустрів свою сонячну долю на ймення Галя... Щоразу, буваючи в нас, він запалює свічку на тій місцині, де вони зустрілись...

Дехто з давніх прихильників Володимира Яворівського шкодує: от, мовляв, був колись такий цікавий письменник, та, на лихо, подався в політику.

Література й політика, звичайно ж, — речі несумісні. Література завжди в опозиції до влади. Бо література — це спосіб спілкування з Богом, а політика — зневага до Бога. Більшовицькі вожді та їхні наступники, що стали “батьками нації” і в незалежній Україні, не на словах, а на практиці довели, що в політиці нема місця моралі. А відступ від моралі — це відступ від Божих заповітів. Політика, як бачимо з дій українських “батьків нації”, — комбінація махінація з багатьма складниками, як опинитися на коні й не опинитися під конем, тобто як здобути владу й утримати її. Найперший складник — підкуп, продажність, бо гроші не пахнуть і жодних ідеологій не визнають, це — зрада друзів-приятелів, колег, партій, Вітчизни.

Людяний у літературі, Володимир Яворівський прагне утверджувати моральні норми і в політиці. Він — з тих новочасних українських політиків, для яких слова великого гетьмана Богдана Хмельницького, звернуті до молодшого сина Юрася, коли передавав йому гетьманську булаву на категоричну вимогу козацької ради, стали політичним заповітом на всі часи: “Не горнися, мій сину, поважай старших і будь привітний з товаришами, не ліпися до багатих і не зневажай убогих, май рівну любов до всіх; тримай у серці боязнь перед Богом і так, як я, будь вірний присязі, бо, коли зламаєш її, лихо станеться ж людям, і кара Божя впаде на твою власну голову”.

Такому політикові-письменникові, який постійно нагадував “батькам нації” про мораль, треба було затулити рота. У який спосіб? У давній, як світ, — розділай і владарюй!..

“Знешкоджуючи” Володимира Яворівського, кучмістсько-медведчуківська влада спробувала влаштувати щось на кшталт письменницького “ГКЧП”...

А яку шалену агресивно-наклепницьку кампанію розгорнули проти Яворівського, у чому тільки його не звинувачували — навіть

Перші рухівські мітинги

Народного Дому на 60-річчя Яворівського непросто було потрапити, ювіляр приїхав до Вінниці. З Василем Кобцем, головою обласного осередку Конгресу української інтелігенції, ми влаштували йому творчий вечір. У залі обласного телерадіокомітету люд стояв у проходах. Сюди прийшли ті, для кого його творчість — то цілий Всесвіт, неповторний і невідтворюваний, неложний і нелукавий, Всесвіт, де, ка-

після надзвичайного з'їзду НСПУ під відкритим небом, за якусь сотню метрів од президентського палацу, коли тисяча письменників України рішуче виступила за єдність Спілки, підтвердила повноваження Голови НСПУ Володимира Яворівського.

...Підсумовуючи цю частину моїх “перед’ювілейних” роздумів, доходиш висновку: за будь-якої влади, за будь-яких ситуацій, які вимагали й неабиякої особистої мужності, Володимир Яворівський, на відміну від багатьох своїх колег, і письменників, і політиків, витримує випробування на гідність. Людині, яка певна себе, знає ціну своїм здібностям, не треба сповнюватися пихи. Вона завжди залишається людиною.

III. ТЕКЛІВСЬКИЙ МОТИВ

Від найперших творів Володимира Яворівського до найновіших виразно гучить теклівський мотив... А одну з авторських радіопередач “Двадцять хвилин з Володимиром Яворівським”, що зажили неабиякої популярності, він цілковито присвятив рідній Теклівці.

Невдовзі по цьому я запитав його:

— Це що, Володимире, уже вікова туга за рідним краєм, тією землею, чиє благодійне тепло відчув босими ногами ще в дитинстві, вирушивши в першу “кругосвітню подорож” від порога до воріт, чию райську красу назавжди увібрив у душу дитячими очима?.. Чи протест, крик душі, коли побачив, усвідомив в усій повноті: катастрофічна доля спіткала не тільки твою рідну Теклівку, а майже всі українські села?.. Для мене особисто існує дві Теклівки: одна — літературна, та, що успадкувала типові прикмети сусідніх сіл — Савчиного, Мар’янівки, Андріяшівки, Кісничі, Дахталі, Вільшанки, Городківки, Голубечого, Гарячківки, Жабокрича, Крикливця, мого рідного Заболотного, де тобі свого часу довелося побувати. Ця літературна Теклівка житиме доти, доки люди читатимуть художню прозу Володимира Яворівського — романи, повісті, новели... А друга Теклівка — цілком реальне, Богом, правдивіше — владою забуте село на задвірках Крижопільського району, в глибині, як ти полюбляеш казати, південноподільських прерій...

— Брате Миколо, тут мовиться не про перше, друге чи третє, а про синтез цього всього, що ти оце згадав, і навіть набагато більше... Бо, думаю, тут спрацювала і та, вигадана мною, Теклівка, що переходить з новели в новелу, з роману в роман, з оповідання в оповідання... Тобто тоді вона була якась роздвоєна, вигадана, така солодка; я міг вільно переміщувати її в часі, просторі, географічно — в центр Європи, на оліцію, будькуди та будь-коли... А тут раптом стався якийсь такий, знаєш, струс... охопив шоківий стан... Я приїхав на батькову могилу... Мого тата, як ти знаєш, поховано в Городківці... Трактор задушив на буряках, будь вони неладні... А вже, уклонившись батьовій могилі, подався до Теклівки... Іхав, знаєш, якийсь такий розм’який, романтичний... внутрішнім зором прагнув усе це охопити, побачити, відчувати... Завернув спочатку на теклівський цвинтар, до могили мого діда Йосипа...

— ...материного батька, згаданого в першій книзі “А яблука падають”...

— На цьому цвинтарі тільки де-не-де сиротливо визирали з-поміж диких заростей перехняблені хрести або самі лише порохняві стояни-кілки... Це було перше... А тоді — друге, коли в’їхав до села, ідесь хвилин за п’ятнадцять-двадцять, коли авто прокотилося з краю в край, і тільки хіба що якась курка перебіжить дорогу чи без-

Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка, центральне правління Товариства, редакція газети “Слово Просвіти” щиро і вітають жовтневих ювілярів, славетних українців, гордість нації і народних улюбленців.

Героя України **Степана ХМА-РУ**, відомого політика і громадського діяча, правозахисника — з 70-річчям. Ювілейний вечір “Дорогою до мрії” відбудеться 12 жовтня о 18 годині в Українському домі.

Героя України, народну артистку України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, ніжну і непов’яну душу української пісні **Ніну МАТВІЄНКО** — з 60-річчям.

Голову Національної спілки письменників України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, відомого письменника і публіциста, народного депутата **Володимира ЯВОРИВСЬКОГО** — з 65-річчям.

Вклоняємося Вам до землі за Ваші діяння на благо й розквіт рідної Батьківщини, за щедрість і невтомність, за любов і добро, засіяні в серцях українців! З роси й води, від ясных зір, з-під чистого коріння — на довгий вік при здоров’ї та силі!

домний здичавілий кіт, тобто уже згодом, коли авто прохурчало назад, з бур’янів потихеньку стали виникати чоловіки, неголені, у кирзових чоботях, хоча дошкульна червнева спека... І ось тоді, брате Миколо, стався якийсь такий внутрішній струс, якщо хочеш... Осереддя Європи!.. Чорнозем такий, хоч на хліб намащуй!.. А люди животіють — немовби в печерному віці... Далі я подумав: Господи, скільки вже займаюся газифікацією!.. Раніше — у Світловодську, нині — у Яворівському виборчому окрузі, на Львівщині, а мої нещасні односельці сидять без газу!.. Спробуй!.. Я тоді настільки “завісся”, що обійшов усіх, од когось це залежало... Абсолютно феноменальний випадок, коли пощастило ще торік “вибити” та класти у держбюджет 150 тисяч гривень на газифікацію Теклівки... А ще я дуже радий, що вже може будь-коли почути у своїй “мобілі” голос Теклівки; там в одній хаті встановлено радіотелефон, уже можна викликати й невідкладну медичну допомогу й т. ін., відкрили крамницю, якої не було...

Це було сказано в січні 2006 року.

А вже влітку я вперше побував з Володимиром Яворівським у його Теклівці...

Зустрічали його там, як національного героя. Десяток-другий бабусь, кілька чоловіків з хлібом-сіллю, гармошкою зібралися на вигоні перед крайньою хатою, на подвір’ї якої було виставлено столи... Дуже зворушлива сцена. До сліз... Володимир же, судячи з вигляду, зовсім не почувався національним героєм, повівся, як свій серед своїх, тільки й того, що тривалий час був відсутній... Потім, як одна рідня, сиділи за столом, він розпитував, його розпитували... Потім — співали тих пісень, що їх неодмінно згадують за таких okazji і в Городківці, і в моєму Заболотному... Пісня ріднила ще дужче... Несамохіть думалося: щасливий той письменник, щасливий той політик, якого люди сприймають за свого, за того, хто від їхньої плоти, від їхньої крові...

IV. ПІСЛЯМОВА

Бувало, та й нині буває, коли десь у моїй присутності заходить про нього мова, мені кажуть: “Твій Яворівський!” Доводилося чути за спиною й таке: “І чого цей Рябий крутиться довкола Яворівського?” Володимир, сміючись радив мені відказувати шептунам у такий спосіб: “Далебі, колеги, й сам дивую-

ся, чого цей Яворівський крутиться довкола мене!..”

Я не заперечую — мій.

Мій у тому сенсі, як його розумію, як сприймаю ось уже сорок років. Я — його, він — мене... Сорок років — це також ювілей. Не кожні людські взаємини, не кожні — чоловіча дружба, витримують випробування часом. А ми — друзі... За сорок літ поміж нами не пробігла жодна чорна кішка... Ми можемо, зустрівшись де-небудь — на дачі у його Ядлівці чи в “Довганевій Січі”, так називаємо поміж собою той закуток, що його облядав у козацькому стилі для творчого люду блискучий художник Михайло Васильович Довгань, мешканець Тульчина, у мальовничій леваді приміського села Кинашів, де були колись суворовські редути, у Городківці чи в Теклівці, ба й у самому Києві, гомоніти з вечора до ранку, можемо мовчати, розуміючи одне одного без слів, можемо годинами співати улюблених пісень, і наші слухачі іноді жартують, що ми — “давню спелісь”, а дехто навіть питає, яку консерваторію ми закінчили... Пісня для нас — свято душі...

Пишуць залюбки цю есею, я свідомо уникав розгляду прозової творчості Володимира Яворівського, не тому, що це справа критиків, літературознавців, як-от Сергій Гречанюк, автор передмови “В лютім колі” до тритомника “І засурмив янгол”. Я свідомо уникав мови про ті “несподівані й карколомні розвороти” його долі, про які кожен може прочитати у передмові самого Володимира Яворівського до його книги “Вовча ферма” і тут же — слово Павла Загребельного про цього блискучого українського прозаїка (“Криниця”, 2000 рік). Кажу тут про своє, суто людське сприйняття такої особистості як Володимир Яворівський...

На моїх очах писалися й “Вічні Кортеліси”, й “Автопортрет з уяви”, й “Оглянься з осені”, й інші речі... На моїх очах студенти й викладачі Ніжинського педінституту, у шкерт переповненій залі, обговорювали роман (перший том) “Марія з полином у кінці століття”, написаний після чорнобильського лиха й перекладений багатьма мовами світу. То була, як на мене, перша акція, з якої починався Володимир Яворівський як публічний діяч, політик-трибун... На моїх очах відбувалися велелюдні рухівські мітинги, коли учасники скандували: “Яворівського — в президенти України!” Під час виборів ми їздили з ним на округи... Я бачив міхи листів — відкриті на радіопередачу “Двадцять хвилин з

Володимиром Яворівським”. Бачив, як юрми людей мали за честь сфотографуватися з “самим Яворівським”, отримати від нього автограф бодай на поштовому конверті. Комусь від такої популярності, такої слави могла б і замахітритись голова... А він залишається самим собою, він залишається Володимиром Яворівським — без найменшого натяку на пиху, що завжди псує будь-кого.

...Ми бачилися в Києві уже після того, як у радіопрограмі “Двадцять хвилин з Володимиром Яворівським” відгучали за першим колом — цілий “серіал” передач за упорядкованим мною подорожнім щоденником Павла Халейського “Україна — земля козаків”, і він запросив мене до своєї Ядлівки, де ми застали його дружину артистку Галину Олександрівну, доньку Лесю, телерадіо-журналістку, внуча Тарасика і постарілого пса Зевса.

Жінки вже подалися спати, заснули й чорногузи у гнізді на слупові (а чорногузи гніздяться на обійсті добрих людей), а ми ще сиділи під грушею-лимонкою, згадували усілякі пригоди в нашому житті, поминали тих, кого уже нема з нами — Григора Тютюнника, Дмитра Герасимчука, Івана Миколайчука, Володимира Івасюка... І так нам було рідно обом, що не хотілося розходитися... Володимир довірливо казав мені, що тут, у козацькій Ядлівці, на старій дачі, що вже потребує ремонту, а руки все не доходять, йому хочеться дописати роман “Друге пришествя” про останні Шевченкові дні, написати другий том роману “Марія з полином...”, написати й роман про те, як новочасні політики знехтували Богдановим заповітом, не витримали випробування на звичайну людську гідність...

Під ночівлю мені відвели кабінет, заставлений книгами, прикрашений картинами. Довго не спалося. Я сидів за інкрустованим столом, придбаним Володимиром ще у Львові. За цим столом, таким зручним для роботи, “докомп’ютерної ери”, написалася більшість його книг... І ще, думалося далі, напишуться — найголовніші... Бо господар цього гостинного дому вступає у той вік, коли, за Вольтером, для мудрих настають жнива.

А яблука усе падають і падають... Рух у Вічності не знає спину.

Серпень-вересень
р. Б. 2007-го,
Вінниця

СЛОВО БЕЗ КОРДОНІВ

Ніна ГНАТЮК

З ініціативи Спілки письменників сьогодні у Києві розпочинає роботу Міжнародний письменницький форум “Слово без кордонів”. Згоду на участь у форумі дали майстри слова 17 країн. Серед них — Польща, Росія, Білорусь, Сербія, Словаччина, Болгарія, Великобританія, Латвія, Литва, Японія та інші. У представницькому форумі беруть участь не лише керівники творчих спілок, відомі поети, прозаїки, перекладачі, публіцисти із зарубіжжя, а й голови обласних письменницьких організацій, члени Ради і Президії НСПУ.

У програмі зібрання — обговорення актуальних проблем літературного життя і книговидавання, шляхи поліпшення перекладацької справи, поглиблення взаємозв’язків між літературами різних народів, зустрічі зарубіжних гостей зі студентами КНУ ім. Т. Шевченка та НАУКМА, великий творчий вечір 12 жовтня у Національній філармонії України, екскурсія по Києву. А ще — обмін книгами, знайомство з творами одне одного, презентація України літературної, мистецької.

Буде підписано угоду про співпрацю між письменницькими спілками країн Європи й Азії.

ЗАПРОШУЄМО НА СВЯТО ПОКРОВИ!

Романа КОБАЛЬЧИНСЬКА, старший науковий співробітник Музею народної архітектури та побуту НАН України, заслужений працівник культури України

14 жовтня 2007 року у Музеї народної архітектури та побуту НАН України в експозиції “Закарпаття” відбудеться традиційне осіннє свято Покрови.

Свято розпочнеться з літургії в церкві святої Покрови зі святочним обходом церкви і водосвяттям — 11.00.

Після відправи у церкві на майдані виступлять фольклорні колективи: “Козацька бурса”, “Лемки Києва”, “Лемкиня”, хор “Гомін”, дитячий фольклорний гурт школи мистецтв ім. Вериківського та гурт кобзарів і лірників із с. Стрїтвіки — 12.20 — 14.00.

Під церквою діятиме празничковий ярмарок “кермаш”, де можна придбати ікони, рушники, свічки, традиційні святкові сувеніри.

До свята відкрито виставку “Гуцульська листівка кінця XIX—початку XX ст.” з колекції відомого колекціонера Петра Корпанюка. Відбудеться презентація альбому-каталогу листівок “Мій рідний край” П. Корпанюка (хата — з с. Розтоки Міжгірського р-ну Закарпатської обл.) — 13.30.

Діятиме виставка “Закарпатська трійця”. На Закарпатті побуває промисел — свічникарство. Місцеві свічкарі відливають церковні й хатні свічки, прикрашають їх розписом. На ярмарку у майстрів можна придбати свічки: різдвяні, водохресні, громничні, великодні, спаські, весільні, хресні.

ЛЕГЕНДАРНИЙ ВОРОНІЖ

Віктор ТЕРЛЕЦЬКИЙ,
письменник, голова Шосткинської
міської організації ВУТ “Просвіта”

У недалекому минулому українські й деякі російські енциклопедичні довідники сповіщали: ще з XII століття в Україні відоме місто Вороніж (тепер селище міського типу Шосткинського району Сумської області). Перша згадка про нього датується 1177 роком.

Та ось 1977 року університетське видавництво в російському Воронежі, заснованому 1586 року, випустило книжку В. П. Загоровського “О древнем Воронеже и слове “Воронеж”. У ній автор висунув гіпотезу про існування на Русі трьох Воронежів. І коли мовиться про 1177 рік, то, за Загоровським, ідеться про поселення в межах Рязанського князівства. Історик навіть категорично стверджував: “Разместить этот летописный “Воронеж” в районе нынешнего поселка Воронеж Сумской области УССР не позволяет ни география, ни логика. ...Мы пришли к выводу или, по крайней мере, к весьма вероятному предположению о том, что название “Воронеж” было перенесено в Подонье из-под Черни-

часів дотатарської навали стверджував письменник із цього ж селища Василь Іващенко (1887—1974).

“Засіки, частоколи, завали, по тайні глибокі ями звідусіль перекривали підходи до Воронежа, щоб нападники не мали змоги непомітно напасти на селище. Подекуди до завалів тулилися сторожові вежі, а на верхівках могутніх дерев були влаштовані гнізда для дозорців”, — читаю в його повісті “За рікою, за Десною” (К., “Молодь”, 1974).

Особливо заглиблювався в історію стародавнього Воронежа його уродженець Пантелеймон Куліш. У романі “Михайло Чарнышенко, или Малороссия восемьдесят лет назад” він писав, що “Воронеж был расположен несколько южнее, к Кролевцу, и окружен со всех сторон густыми лесами, которые однако ж не защитили его от нашествия разных партий... Испытывая несколько разорений, воронежцы, которых тогда было не так еще много, как ныне, решили перенести свои жилища на полуостров, лежащий от них к северу, и, укрепясь на нем, отразили не раз набег хищников”.

Твердження П. Куліша й В. Іва-

Михайлівська церква смт Воронеж. Панорама з берега р. Осоти

Рід Шрамченків — старовинний, козацький. Земляк П. О. Куліша, літератор-емігрант із Канади Грицько Сірик у мемуарах “Під сонцем бездолених” вважає, що “в героях твору “Чорна рада” — у старому Шрамі та його синові Петрові письменник описав своїх вороніжців — Шрамченків. Додам, що первісна назва Кулішевого роману “Сотник Шрамко и его сыновья”.

Деякі члени цього роду залишили помітний слід у нашій історії. Брат Ганни Олександр (1859—1925) відзначився як етнограф, збирач і дослідник українського фольклору. Він був редактором “Українського етнографічного збірника”, відповідальним редактором журналу “Україна”, працював ученим секретарем бібліотеки Всеукраїнської Академії наук. Інший брат дружини О. М. Лазаревського Олексій, який помер на 33-му році життя, був редактором неофіційної частини “Черниговских губерньских ведомостей”.

Слід згадати дочку подружжя Лазаревських Катерину, невтомну талановиту дослідницю, звільнену 1933 року з Всеукраїнської Академії наук. “Тяжко уявити собі, — писала історик Наталя Полонська-Василенко, — той глум, який виявила комісія для “чистки” у відношенні до цієї всіма шанованої жінки”.

Варто також згадати, що козачки з Воронежа ставали дружинами багатьох відомих осіб. Василь Васильович Кочубей (1829—1878) одружився з Марією з роду воронізьких Драгневичів.

Другою дружиною наказного гетьмана України Павла Полуботка стала Ганна — дочка воронізького

сотника Романа Лазаревича (Лазаренка). Останній залишив з родиною містечко на початку листопада 1708 року, не привітавши Петра I, коли цар прямував через Вороніж до Глухова. Каральні заходи Петра I зачепили й вороніжців разом із Павлом Полуботком 1723 року. Цар викликав до Петербурга генерального суддю Івана Чарниша та генерального писаря Семена Савича, які сконнали на чужині, як і їхній гетьман. Семен Савич був сином воронізького сотника Сави Прокоповича (за батьковим ім'ям він і отримав прізвище). А Іван Чарниш мав у Воронежі маєток. Мистецтвознавець М. Цапенко в книжці “По равнинах Десны и Сейма” пише: “По літературним источникам известно, что проживавший в этом селе на рубеже XVII—XVIII веков полковник Чарниш настолько почитал память Богдана Хмельницкого, что построил свою усадьбу — жилой дом и прочие постройки — в точности, как это было в имении Хмельницкого в селе Суботове (на правом берегу Днепра). Как это было в самом деле — проверить невозможно, ибо ни та, ни другая усадьба не сохранились”.

Не збереглися ані садиба Івана Чарниша, ані багато чого іншого. Тому Пантелеймон Куліш у згаданому романі “Михайло Чарнышенко, или Малороссия восемьдесят лет назад” з глибоким сумом дорікав своїм односельцям, знаючи про руйнацію фортеці Вороніж: “Но где теперь и эти ворота, и тая интресная по своей форме башня?... Вас, почтенные земляки мои, должен я упрекнуть в истреблении этой почетной древности... Разбирая те камни, они вырывали самые красноречивые листы из истории своих предков”.

Донедавна стояв у самому центрі Воронежа будинок Шрамченків, палких українських патріотів. Переказують, що двері будівлі, ворота садиби прикрашав український орнамент та образ славного козака Мамая. Тут розташовувався місцевий будинок культури. Добре пам'ятаю, як 9 вересня 1989 року у ньому відбувалося вшанування П. О. Куліша з нагоди 170-річчя від народження. Тепер і цього будинка, свідка славного минулого, немає...

Я не погіршив проти істини, назвавши будинок Шрамченків “свідком славного минулого”. Згадуваний уже Грицько Сірик в іншій книжці “Вороніж та його околиці” (Торонто, 1989) стверджував: “Садиба Шрамів-Шрамченків сягала ширини близько 50 метрів... В одному з будинків містилась воронізька “Просвіта” й містечкова біб-

ліотека. У 1931-му були намагання закласти книгарню. Бібліотеку в зародку ліквідували, а книгарню зачинили. Її продавця Суворова заарештували”. Така ж була доля “Просвіти” й просвітян у багатьох інших містах і містечках України.

На превеликий жаль, у колишньому парку Воронежа було зруйновано (“побито на шматки”, за Г. Сіриком) погруддя Т. Г. Шевченка. Цей акт вандалізму вчинили місцеві комсомольці 1933-го, коли і в цей куточок української землі прийшов Голодомор.

Вражає історія церковної архітектури Воронежа, якій ще не присвячено окремого комплексного дослідження. Мистецтвознавці, дослідники пам'яток архітектури й містобудування Лівобережної України (Григорій Логвин, Михайло Цапенко, Віктор Вечерський) у своїх працях описують одну—дві церкви Воронежа. А заслуговують на увагу й інші, не названі ними храми.

Першою, “що перестала існувати, як і парафія” (Г. Сірик) була дерев'яна церква Св. Трійці, зведена на невеликому півчаному горбі дорогою з містечка до с. Клишки. Дозвіл на її спорудження 1745 року дав митрополит Рафаїл Заборовський (1676—1747), а зводив (1779 р.) Гаврил Пешевець. Імовірно, це той вороніжець, який відомився постійчати будівельні матеріали для Триумфальної арки в Новгороді-Сіверському на честь проїзду через місто російської імператриці Катерини II.

Парафіяни церкви Св. Трійці продали її сусідній Микільській парафії для надбудови над Свято-Миколаївською церквою престолом Св. Михайла.

Півний час центральним храмом Воронежа був дерев'яний Успенський, зведений 1754 р. Йому належало до 40 десятин землі. Знищений пожежею, піднявся 1825 року. Проте за радянської влади на нього чатувало нове лихо. 1922-го, як свідчив воронізький краєзнавець Д. Е. Макаренко, з неї забрали 1 пуд 14 фунтів срібла, 3 срібні хрести, 2 срібні чаші та інше коштовне церковне начиння.

Нині на охоронно-меморіальній дошці Михайлівської церкви читаємо: пам'ятка 1652 року. Проте це не стосується будівлі храму, який височить у самому центрі Воронежа. З 1652 року відома дерев'яна церква. Подальша її доля склалася так. 1706 р. коштом протоєрея Голєнцького закладено вже мурований храм на честь архангелів Михайла й Гавриїла. Однак з огляду на “опасность падения” (бо будували швидко і невміло) його мусили розібрати. 1776 р. на цьому місці заклали новий мурований двоповерховий храм коштом братів Матвія та Андрія Холодовичів. У нижньому поверсі була тепла церква з престолом св. Миколи й великомучениці Варвари — та цер-

Будівля (за переказами) чи то Ліщинських, чи то Заруцьких. Згодом — церковно-парафіяльна школа

гова. Под Черниговом находился в эпоху Киевской Руси и сохранился теперь городок Воронеж”.

Отож існував Вороніж на українській землі у глибоку давнину ще до літописної згадки 1177 р. А що думають про це українські дослідники?

Розгорнімо “Літопис руський” (К., “Дніпро”, 1990), який за Іпатським списком переклав Леонід Махновець. На 323 сторінці читаємо: “У рік 6685 (1177). Рязанці тоді... поїхавши у (город?) Вороняж, ...схопили його (Ярополка Ростиславича — В. Т.) самі, і привели його, Ярополка, у Володимир. І всадили його тут же в поруб”. А в географічно-археологічно-етнографічному покажчику цього видання (с. 545) знаходимо пояснення, що “Вороняж” — це “місцевість у верх. Воронежу (л. пр. Дону); нині — пн.-сх. част. Липецької і пн.-зх. част. Тамбовської області РСФСР”. Тобто коментатори “Літопису руського”, по суті, погодилися з твердженням згаданого В. П. Загоровського.

Попри все, 1977 року мешканці Воронежа на Сумщині відзначили його 800-річчя, а у вересні цього року — 830-річчя. Певною підставою для цього стала праця місцевого воронізького історика, краєзнавця, археолога й літературознавця І. С. Абрамова (1874—1960) “Літописний Вороніж на Чернігівщині”, видрукувана в “Ювілейному збірнику на пошану академіка Д. І. Багалія” (К., 1927).

Про існування Воронежа ще за

згадки про старовинність рідного їм поселення мали під собою основу. Археологічні дослідження, проведені тут, підтвердили це. Поблизу Воронежа знайдено крем'яні знаряддя праці доби пізнього палеоліту (15 тис. років тому), виявлено поселення доби бронзи, скіфських часів та слов'янське VII—VIII ст. а також давньоруський курганний могильник.

На початку XVII ст. на місці стародавнього Воронежа постало нове поселення, зберігши стару назву. Через нього з Путивля, Глухова на Новгород-Сіверський, Стародуб і в зворотному напрямку пролягали торговельні шляхи.

Сотенним містечком, яке входило до Ніжинського полку, Вороніж став 1654 року. Історію цієї сотні, яка займала простір між Десною та її притоками — Шостою й Османню (Есманню), подає відомий історик Лівобережжя О. М. Лазаревський у праці “Описание Старой Малороссии (Нежинский полк)”, що вишла друком у Києві 1893 року. Цікаво, що 1876 року він вінчався у воронізькій Михайлівській церкві з дочкою місцевого відставного поручика Миколи Шрамченка Ганною.

Михайлівська церква

ква, в якій, за спогадами самого П. О. Куліша, він “учився у дяка Ондрія”.

Існує кілька версій стосовно імені будівничого цього унікального храму. Як на мене, слід прислухатися до думки відомого історика архітектури Віктора Вечерського: будівля “повторює Покровську церкву в Києві 1772 р., що дає підстави припускати авторство видатного київського архітектора Івана Григоровича-Барського, хоча документальних підтверджень його авторства щодо церкви в Воронежі не знайдено”.

М. І. Холодович зводив також Спасо-Преображенську муровану церкву на місці дерев'яної (1797 р., за іншими даними — 1783 р., а освячена — 1791 року), проте довести справу до завершення не встиг. Заповів її добудувати своєму родичеві Михайлові Шрамченку, подарувавши йому половину свого маєтку. Однобанна пам'ятка пізнього бароко піднялася на узвишші лівого берега р. Осоти. Вона була перша зукраїнізована отцем Смичком церква у Воронежі (потім такою ж стала Покровська).

На жаль, з часом настали зміни. Сьогодні і Спасо-Преображенська, і Михайлівська церкви підпорядковані Московському патріархатові.

Добрий знавець історії Воронежа та його околиць Грицько Сірик згадував, як відбувалося на початку минулого століття: “Микола Ліференко-Горох під час проголошення анатема на козацького гетьмана Мазепу у воронізькій церкві св. Спаса прилюдно запротестував.

Піднявши золотого хреста, що його подарував гетьман Мазепа церкві св. Спаса, піп почав виголосувати:

— Анатема зрадникові нашого царя-батюшки.

Микола виступив наперед богомольців у церкві й голосно заперечив:

— Ти сам, патлатий кацапуго, анатема! Нам гетьман хреста подарував з ласки своєї до Бога і до нас, грішних, а ти ним нашого добродія проклинаєш. Анатема тобі й тим, що тебе до нас прислали!

Заки Микола прийшов пішки з Воронежа на Пирощину, на нього вже чекав жандарм на коні. Повернувся Микола на Пирощину виснажений і хворий десь у 1920-му або 1921-му році, а 1926-го року в розквіті літ відійшов у кращий світ до своїх гордих предків”.

1854 роком датують церкву Св. Покрови. 1895-го її перебудував відомий підприємець, меценат Микола Терещенко. У 1929 р. радгосп ім. Петровського “розкуркулив” її і перебудував на клуб цукровиків.

У північно-східній частині фортечного валу Воронежа розташовано церкву Св. Пречистої, яку збудував рід Миклашевських. 1931

р. її закрили начебто “на вимогу” вороніжців. Під цим атеїстично-бездуховним актом примусили підписуватися навіть школярів молодших класів. У 1935—1936 рр. храм розібрали, цеглу продали. Розкопали навіть фундамент церкви та мавзолей під нею. “Влада Рад, — згадував Грицько Сірик, — повикидала тлінні останки вороніжців, що своїм розумом і працею збудували колись церкву”.

Як свідчить “Алфавитный список церквей Черниговской епархии”, укладений Е. А. Корноуховим (“Труды черниговской губернской архивной комиссии”). Вип. 7, 1906—1908), останньою збудованою у Воронежі церквою на місці дерев'яної (1804 р.), хоч є дані, що це був 1769 р. — стала Трьохсвятительська. Переказують, що це була “докладна” копія Свято-Володимирського собору в Києві, а зведено її на честь святих Василя, Григорія та Івана. Її спорудили на власні кошти Іващенко й Куліші. Особливо цікава вона тим, що 27 липня (8 серпня) 1819 року, наступного дня після народження, тут охрестили Пантелеймона Куліша. Трьохсвятительський храм став останньою зруйнованою святинею у Воронежі, ще до німецької окупації містечка 1941 року.

... 15 вересня цього року до Воронежа на святкування 830-ліття з'їхалися відомі уродженці цього давнього поселення та почесні гості: М. С. Дяденко, вчений секретар Комітету з Державних премій України в галузі науки й техніки; В. М. Коваленко, академік, директор НДІ кардіології ім. М. Д. Стражеска; Л. П. Купраш, доктор медичних наук з Інституту геронтології; Т. В. Шпичак, кандидат хімічних наук, завідувач кафедри Харківського фармацевтичного інституту, письменник, дослідник життя й творчості Пантелеймона Куліша та інші. Їх вітали голова селищної ради Валерій Ястребов, голова Шосткинської райдержадміністрації Віктор Синегуб, голова Шосткинської районної ради Іван Донцов.

Програма святкування річниці Воронежа була наповнена змістовними заходами: відвідання Шосткинської районної бібліотеки, розташованої в селищі; музею культури селища; Воронізької загальноосвітньої школи ім. П. Куліша, де захоплені екскурсії провели учні; високомистецький концерт і сердечне спілкування гостей із вороніжцями...

Отже, гідно відзначили ювілей Воронежа, хоч він його й значно занижено, бо відштовхнулися від літописної згадки 1177 року, яка не стосується українського поселення. Наш Вороніж набагато давніший, аніж рязанський.

То чи не вчитатися нам глибше у “Велесову книгу”, де нинішній український Вороніж звався Воронженцем?..

ЛЮБЕЧ. БАТЬКІВЩИНА МАЛУШІ Й АНТОНІЯ ПЕЧЕРСЬКОГО

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Коли Чернігів щойно відзначав 1100-річчя першої літописної згадки про місто, княжий Любеч відзначав таку ж дату, але рівно на 25 років давніше. Звичайно, ці давні міста мають набагато глибшу, багатшу історію, але все ж перша писемна згадка — це важливо. Обидві згадки пов'язані з київським князем Олегом, засновником династії Рюриковичів. Чернігів згадано у договорі Олега з Візантією 907 року, коли після переможного походу на столицю імперії князь зобов'язав візантійців платити данину “на Київ, Чернігів, Переяслав, Любеч та інші міста”. Як бачимо, Любеч уже в першій чверті давньоруських

У Любечі княжив до того, як сісти на київський престол, Володимир Мономах, правнук Володимира Великого й онук Ярослава Мудрого. На височезній Замковій горі стояв його палац, було розташовано княжий дитинець. Дослідження встановили, що в ньому діяла система водогону. Замкова гора збереглася досі. І нині вона вражає розмірами, а була, за твердженнями вчених, ще на 8 метрів вищою. Із Замкової гори відкривається дивовижний краєвид Дніпра, неозорих лук й перелісків, сусідньої Білорусі, яка зовсім близько, за річкою.

На Замковій горі 10 років тому встановлено пам'ятник на честь 900-річчя першого загальноруського з'їзду князів.

Від славної княжої доби в сьогоднішньому Любечі залишилося небагато. Окрім Замкової гори, це Антонієві печери. Вони менші, ніж у Чернігові. Є ще пам'ятки козацької доби, серед них — залишки кам'яниці гетьмана Полуботка. Інша пам'ятка — Спасо-Преображенська церква початку XIX століття, що в самому центрі міста. Її недавно відреставровано, зараз це діючий храм.

Новітня історія міста не менш драматична. Саме тут, під Любечем, на Дніпрі, у вересні 1943 року тривали кровопролитні бої. Щойно було визволено від фашистів Чернігів і сам Любеч, радянське керівництво, нехтуючи законами війни і здоровим глуздом, поставило завдання негайно форсувати Дніпро, щоб за кілька тижнів, а точніше — до річниці Жовтневої революції, взяти Київ. На Дніпро кинули сотні тисяч солдатів, переважно новобранців зі щойно визволених областей України, ненавчених, необстріляних, при нестачі зброї і навіть обмундирування. Тисячі молоденьких солдатів полягли тут, на Дніпрі, більшість — у першому своєму бою. Кажуть,

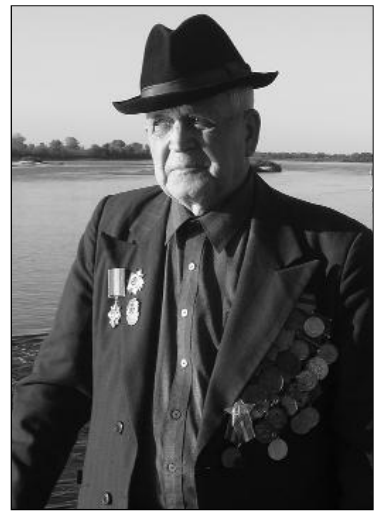

Замкова гора. Пам'ятник на честь 900-річчя першого з'їзду князів

міст. Але ще під 882 роком літопис повідомляє, що коли Олег зі своєю варязькою дружиною йшов княжити в Київ, то дорогою “взяв Смоленськ і Любеч та посадив там своїх князів”.

У когорті видатних історичних постатей любечан особливо вирізняються дві. Після загибелі великого князя київського Ігора на престол зійшов син його і княгині Ольги Святослав. Цей войовничий князь, який усе життя провів у походах, одружився з любечанкою Малушею. Молода княгиня була знатного роду, за деякими джерелами, її батько був любецьким князем. Від шлюбу Святослава й Малуші народився майбутній Володимир Великий, Хреститель Русі.

Ще одна видатна історична постать з Любеча — святий Антоній Печерський (983—1073), засновник Києво-Печерської лаври, Іллінського монастиря в Чернігові з його знаменитими Антонієвими печерами і засновник чернецтва на Русі.

Є що згадати, дивлячись на сивий Дніпро, ветеранові війни любечанину Григорієві Мекшуно

рчка була чорна від трупів і червона від крові.

...Сьогодні Любеч — селище міського типу в Ріпкинському районі Чернігівщини, за 30 кілометрів від обласного центру. Живе й виживає, як і вся сільська Україна — важко, з численними соціальними проблемами.

Свою славу історію любечани знають і шанують. Ось зараз переїждять у просторіше приміщення місцевий краєзнавчий музей. Правда, він досить бідний за оформленням, власне, це не професійний державний заклад, а громадський. Є проблеми з реставрацією і збереженням пам'яток історії.

Усе це дуже прикро на тлі багатющої історії княжого міста. Любечани мріють відкрити в місті філію Національного історико-культурного заповідника “Чернігів стародавній”, щоб поставити все на наукову, державну основу. Цілком розумна ідея, яка чомусь не знаходить підтримки у владних кабінетах. Тобто можна було б поєднати історичний туризм з відпочинком, оздоровленням. Інвестори теж лише придивляються. А Любеч чекає й запрошує доторкнутися до нашої багатющої історії.

Спасо-Преображенська церква смт Вороніж. Повернута церковній громаді в 1990-х роках. Реставрована 2004 р.

Спасо-Преображенська церква

Дмитро ЧИСТЯК

Незнаний. Непізнаний. Саме такі епітети спадають на думку, щойно мова заходить про цього митця. І хоча проминуло 145 літ від його народження, і хоча творчості Метерлінка присвячено тисячі розвідок, а п'єси його йдуть у театрах цілого світу, доробок видають вражаючим накладом. Достоту невідомо, хто він і де криється таємниця його непов'язаного таланту. Атож, Метерлінк — усесвітньо відомий драматург, поет, есеїст, перекладач, а також — природознавець-дослідник "Життя бджіл" і "Життя мурах", боксер, що бився навкулачки з чемпіоном світу Жоржем Карпентьє, містик-мешканець абатства Сен-Вандрій у Нормандії, лауреат Нобелівської премії в галузі літератури 1911 року та пасічник на паризьких околицях... Але найперше — Митець, який пройшов довгий і повчальний шлях від "трагічного оптимізму" до оптимізму справдешнього. Сподівання, мій короткий споминок захопить вас відкрити чи перечитати цього неперебутнього письменника.

Отже, народився Моріс Метерлінк 29 серпня 1862 року в бельгійському місті Генті у франкомовній консервативній родині адвоката із дідів-прадіда. Батько письменника, Полідор, залишив синові у спадок, окрім адвокатської контори, захоплення вирощуванням городниці та садовини (іменем Полідора Метерлінка названо один із сортів персика). 1874 року юнак вступає до Гентського єзуїтського колеґіуму Сен-Барб. Зауважмо: колеґіум був за альма-матер бельгійському символізму. Серед його випускників — "старші" Жорж Роденбах та Еміль Верхарн, а також "молодші" Моріс Метерлінк і Шарль Ван Лерберг. Саме ця четвірка літературів із міста Гента сформувала обличчя нового літературного напрямку.

Література Бельгії кінця XIX століття — полістильове явище: тут парнасці й натуралісти докола часопису "Молода Бельгія" під орудою М. Валлера й А. Жіро, і неореалісти на чолі з Е. Пікаром та журналом "Сучасне мистецтво", і символістський осередок із друкованим органом "Валлонія" за редакцією А. Мокеля. Таке розмаїття стилів визначило численні мистецькі впливи. Звісно, важко переоцінити вплив на творчість Метерлінка французьких метрів — Ш. Бодлера, А. Рембо, П. Верлена, Ф. де Вільє де Ліль-Адана, а особливо — С. Малларме. Загалом він інтегрує філософсько-естетичну парадигму символістів-французів, застосовує евокативно-сугестивну мову, культивує метафізику як умонастрій, а його поетика вивільняє чуттєву, емоційно-інтуїтивну сферу. А проте для Метерлінка характерне глибше проникнення до "похованого храму" ірраціонального, а також містичні переживання, не дуже притаманні поезиці Малларме. Навіть саме поняття "символ" для Метерлінка — особливе. Власне, він виокремлює два його види: "Природа першого — абстрактна,

БЛАКИТНИЙ ПТАХ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

До 145-річчя Моріса Метерлінка

У переважній більшості з нас ім'я бельгійського письменника Моріса Метерлінка асоціюється з "Блакитним птахом". Саме цей твір-феєрію лауреата Нобелівської премії вивчають в українських ВНЗ, його введено до шкільних хрестоматій. І хоча творчість всесвітньо відомого драматурга, поета, есеїста, перекладача мала значний вплив на український літературний процес кінця XIX—початку XX ст., нині вона незаслужено забута.

З нагоди 145-річчя від дня народження класика світової літератури Університетське видавництво "Пульсар" (м. Київ) видало книжку, куди увійшли його п'єси "Сліпі", "Пелеас і Мелісанда", "Аріадна та Синя борода", феєрія "Блакитний птах". Переклад із французької здійснив Дмитро Чистяк. Він написав передмову та ґрунтовні коментарі до цих драматичних творів.

Оформила книжку молода талановита художниця Катерина Міщук.

Його завдання — представити всесвіт в абстракціях. [...] Другий вид — радше підсвідомий, він існує поза поетом, [...] навіть поза думкою". Саме з першим видом (власне, алегорією) пов'язує драматург поетику в латинських культурах (отже, й у французькій). Однак техніка алегорії — розумова дія, а коріння символу — в інтуїтивному пізнанні, в глибинах підсвідомого, "метафізичного" (А. Мокель), в міфичній первобутності колективного несвідомого, яке сугестується в драматургії Метерлінка.

Окрім кількох публікацій у періодиці 1889 року, в паризькому видавництві "Ваньє" вийшла друком перша збірка поезій Метерлінка — "Теплиці". Цікаво, що в ній образ — рушій не лише дії, побудованої на грі аналогій, а й форми вірша — римовані твори тут поруч із верлібрами. Сучасні студії переконливо доводять: збірка — предтеча європейського сюрреалізму. Вже в першій драмі "Принцеса Мален" (1890) автор переглянув поняття природи трагічного. Воно, на його погляд, полягає у відображенні повсякденного, адже "будь-яка подія — поверхова", а психологічна дія лише притлумлює основний конфлікт, чи радше, "діалог" — діалог людської сутності та Долі, індивідуального та загального. Персонажі — лише вмістилище невблаганного Невідомого, що керує світом і навіється системою образів-алюзій, які стають відображенням "життя душі"; життя ж постає як інтуїтивне поступове пізнання Смерті (як єдиної видимої реалізації Невідомого). Такі підвалини концепції "трагічного оптимізму". Природно, що в "діалозі" вищого рівня нема моральної, духовної, психологічної мотивації вчинку, натуралістичної природної чи спадкової зумовленості, або реалістичного соціального підґрунтя. Власне, і характерів у п'єсі нема: герої — маріонетки, вони не діють, а тільки очікують, вони — самі органи чуття, що бояться недовідомого.

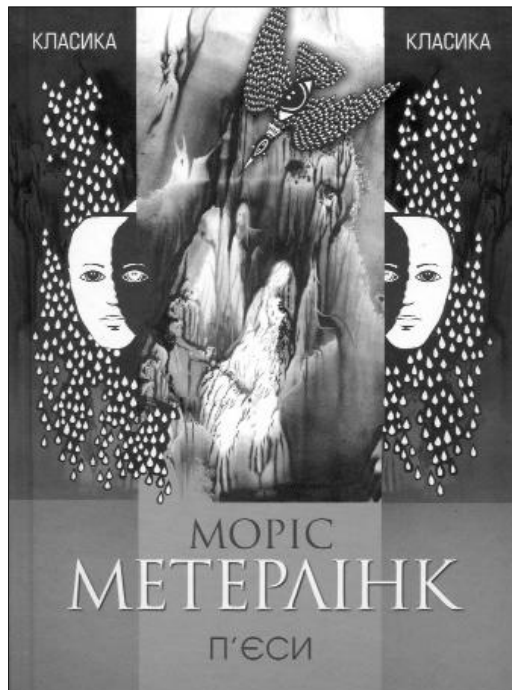
Загалом 1890 роки — період неймовірного сплеску творчої активності драматурга. Вже 1891-го виходять друком три нові п'єси "театру жаху" — "Непрохана", "Сім принцес" та "Сліпі".

Та, певне, найвідомішою драмою "першого періоду" є "Пелеас і Мелісанда" (1892). Звісно, до її величезної популярності прислужилась лірична драма Клода Дебюссі, твору, що "докорінно змінив орієнтацію французької музики" (А. Мессажер). Однак не слід забувати, що маємо справу з поліфонічним текстом. Тож тривіальний любовний трикутник не обмежується лише "поемою любові та ревності" (А. Луначарський), не є тільки "драмою пристрасті" (Р. Вів'є). У концепції Метерлінка Невідоме лише змінило подобу: замість маски Смерті вдягло маску Любові й увірвалося до сердець героїв, аби знищити їх. Знищило, то й знищило... Однак Пелеас і Мелісанда піднесли непо-

борну пристрасть до такого духовного рівня, над яким навіть Невідоме не має влади. Смерть закоханих у світі видимому — не трагічна, адже душі їхні — вічні, а в пам'яті душ — почуття. Таким чином, саме в "Пелеасі Мелісанді" притлумлена концепція "трагічного оптимізму" та абсолютного детермінізму людського життя Невідомим.

Перш ніж перейти до характеристики найцікавіших драм "другого періоду", зауважимо інші важливі моменти в біографії М. Метерлінка. 1895 року він зустрів Жоржетту Леблан, зв'язок із якою триватиме 23 роки. Були подорожі до Англії, шалений успіх постановок ранніх драм під керівництвом Люньє-По в символістському театрі "Творчість", а особливим — есею "Скарб сумирних", який справив величезний вплив на розвиток німецькомовних і слов'янських літератур. Драматург переїхав із Гента до Парижа, що не змінило, однак, стилю його життя: він і надалі працює в самоті, студію кохана відвідує знамениті салони паризької богемі. Пише передмови до символістських видань, перекладає з Новалиса і Шекспіра, видає чудову збірку фламандських балад, "лейдів" ("Дванадцять пісень", 1896), де текст побудовано лише на емоційному навантаженні. Розводить бджіл на пасіці біля Булонського лісу. Врешті, 1902 року в Парижі виходить друком його есеї "Похований храм". У ньому сформульовано постулат про дві істини: перша — життя — це лише мала миттєвість із погляду вічності, а людина — билінка у Всесвіті; друга — "наше життя — найважливіше і навіть єдино важливе явище в історії світів". Друга істина передбачає інтеріоризацію Фатуму: "У нашому несвідомому житті слід шукати пояснення наших успіхів і поразок. У нас існує справжнє "я", нескінченне, всезагальне і, мабуть, безсмертне". Тож завдання людини — осягнути це "я", зокрема через творення якомога більше добра й плекання надії.

Виявом таких-от постулатів слухно вважати ритмізовану п'єсу "Аріадна та Синя борода" (1901), п'єси "Монна Ванна" (1902) та "Жуазель" (1903), а надто — "Блакитний птах" (Ми категорично не погоджуємось із усталеним перекладом "Синій птах", який порушує традицію фонового простору в драматургії Метерлінка, та й у символістській образній системі загалом. — Д. Ч.). Метерлінк часу написання "Блакитного птаха" — вже зрілий митець, його художня кон-

цепція еволюціонувала від "трагічного оптимізму" й техніки "статичного театру" до полістилістичного методу, в якому знайдемо і символізм, і натурізм, й елементи авангардистських течій. Інтеріоризація Фатуму, що був головним героєм (т. зв. "герой третього плану") ранніх п'єс, утверджує необмеженість властивостей людини, закладених у її невідомих сутнісних силах. Саме цим і пояснюється антропоцентризм феєрії: Тільтіль і Мітіль сміливо прочиняють двері до всіх таємниць Ночі, пізнають безмежжя людської пам'яті, відносність смерті завдяки пантеїзму — розчиненню Душі у Всесвіті (алегорична картина "Цвинтар"), детермінованість майбутнього та вищу мораль Радощів і Блаженств. Твір наскрізь проінтяїть почуттям віри в Людину, яка завдяки своїм численним науково-технічним, а головне — душевним здобуткам (пізнання Істинних Радощів і Блаженств) стає володарем світу рослин, тварин, речей, ба навіть стихій. Власне, сама подорож дітей — символічна; коли придивитись пильніше, вони мандрують у собі, в нескінченних глибинах свого "я", що його пізнають завдяки впливу двох сутнісних начал — Світла та Темряви (її уособлює Киця).

Метерлінк досягає найвищого рівня узагальнення: між "я" і "не-я" стерто, все в світі пов'язано, все розмовляє однією мовою, повертається до витоків первісної єдності, колективного несвідомого, Душі Світу. Хто ж тоді Блакитний птах? "Щастя, яке шукає людство", — відповідає Е. Еткінд. Так, але щастя, за Метерлінком, — у безперестанному пошуку Істини. Істина — ось тлумачення символу. Істина, пов'язана з прагненням до ідеалу (блакитний колір сугестує, навіє його, як і блакитна квітка в Новалиса), істина, що не є конкретною (і тому її годі впіймати у картинах, де вказано різні її вияви), а всезагальним поняттям, яке ніколи не осягнути цілком. Та хіба це має

значення? Тільки у вічному наближенні до неї, в осягненні сутнісних сил "я" — сенс людського життя.

Окрім того, Метерлінк напише ще 10 п'єс, 17 есеїв і книгу споминок, але вони не дорівнюють до попередніх творів. Будуть цікаві знахідки, драми-памфлети (як-от "Бургомістр зі Стильмонде", "Сіль життя", обидві — 1919), навіть фарси ("Диво святого Антонія", 1903; "Бетрікель", 1929), буде повернення до раннього театру ("Принцеса Ізабелла", 1935), буде всесвітнє визнання і Нобелівська премія 1911 року, титул графа і звання академіка в Бельгії та Франції, заокеанські мандрівки, чарівна садиба Орламонде біля Ніцци. Буде громадсько-політична робота, спрямована на припинення Першої світової війни. Однак нові драми майже не ставитимуть, в есеях посиляться суперечності між ранніми концепціями і пізніми поглядами. До того ж, настане час нових літературних уподобань і напрямів, під які не підлаштувався письменник. Водночас то буде пора зазізнілої рецепції попередніх його творів.

Саме тоді охоче перекладатимуть Метерлінка і в Україні. Окремі драми відтворили Леся Українка ("Неминуча", 1901), Є. Тимченко ("Сліпі", 1909; "Непроханий гість", "Всередині", "Синя пташка", 1918), М. Загірна ("Монна Ванна", 1907), Н. Кобринська ("Синьобородий і Аріяна", 1913), М. Антонюк ("Непроханий гість", 1918), П. Доліта та В. Мильєв ("Чудо святого Антонія", 1919). Творчістю драматурга захоплювались також І. Франко, О. Кобилянська, В. Стефанік, М. Коцюбинський, критиковав низку поезій зі збірки "Теплиці" І. Нечуй-Левицький. Переклад цих творів мав значний вплив на український літературний процес кінця XIX—початку XX ст. У Радянській Україні "Блакитного птаха" перекладали М. Рильський і Н. Андріанова (1965), але окремим виданням твір не виходив. Тільки 1997 року у видавництві "Котигорошко" опубліковано калкований переклад С. Грицюка "Синього птаха" з російської (за версією М. Любімова), на жаль, уведений навіть до шкільних хрестоматій. До драматургії Метерлінка звертались у літературознавчих розвідках І. Франко, Леся Українка, О. Білецький, М. Фріче, М. Рильський, К. Шахова, Я. Кравець тощо. Драми введено до програми із зарубіжної літератури в середній і вищій школах. Цього року гідним ушануванням 145-річчя письменника стало коментоване видання його вибраних драматичних творів ("Сліпі", "Пелеас і Мелісанда", "Аріадна та Синя борода", "Блакитний птах") в Університетському видавництві "Пульсарі".

В останніх творах Метерлінка посилюється вплив культізму та містицизму. За кілька років до смерті в есеї "Пісковий годинник" (1936) письменник підведе ризик під своїм життєвим кредо: "Єдина молитва, яка має сенс, — пристрадне дослідження Невідомого". Це невтомне дослідження він провадив усе життя, щоб нарешті, після тривалої еволюції від "трагічного оптимізму" до оптимізму справжнього, потвердити: "Радіймо з нагоди існувати в цьому непізнанному всесвіті. І зауважимо: що б не сталося з ним чи з нами, ми завжди будемо його складовою". Із такими думками 6 травня 1949 року письменник відійшов за вічну межу...

Відійшов, але залишився у своїх творах, власне, тим-таки Блакитним птахом, який і досі на крилах чистого мистецтва несе читачів до висот і глибин незбагненно-го людського "я".

БУДІВНИЧИЙ ТАЄМНИЧОГО ХРАМУ МИКОЛА ВОРОБІЙОВ: ПОЕЗІЯ СОРОКАЛІТТЯ

ПРЕМ'ЄР КНИЖОК
НЕ ЧИТАЄ! І НЕ
Є ЦЬОГО...

Щойно опубліковано фундаментальний том поезій лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка Миколи Воробйова **“БЕЗ КОРИ: Вибране (1964 — 2007)”**. — К.: Видавець Микола Дмитренко, 2007. — 632 с. Вітаємо шановного автора з виходом найповнішого видання. Друкуємо вміщену у книжці післямову письменника, науковця й видавця Миколи Дмитренка.

Микола ДМИТРЕНКО

Ось він і прийшов до нас — незбагнений, парадоксальний, спостережливий, неповторний, із багатющою уявою — аж до галюцинацій, що межують із молитвою абсурду. Прийшов, як будівничий таємничого храму Поезії. Засвітив променем, бо тільки промінь уміє так підглядати (“Творення — це підглядання”).

Микола Воробйов як поет народився, жив і живе “без кори”, бо “На початку все — без кори. Кора — це потім...”

І був у Поета початок: шістдесяті. Вже тоді у “Самвидаві” вийшли перші збірки “Букініст” (1966) і “Без кори” (1967). Задекларована беззахисність? Правдива оголеність? Самотня незашкарубельність душі? Пошук безсмертя?

Київська школа поезії явила світові геніальні художні сутності: подольян Василь Стус, слобожанець Василь Голобородько та ще дехто. І він — Микола Воробйов із Шевченкового краю (народився 12 жовтня 1941 року в селі Мельниківці Смілянського району на Черкащині).

Був “без кори” і не мріяв, як деякі інші поети, “убратися в пір’я”, а тому й по-філософськи констату-

вав, що нарешті його виключили з Київського університету. Помітний!

На диво, поетичні книжки виходили: “Пригадай на дорогу мені” (1985), “Місяць шипшини” (1986), “Ожина обр’ю” (1988), “Прогулянка одинцем” (1990), “Верховний голос” (1991), “Іскри в снігах” (1993), “Човен” (1999), “Срібна рука” (2000), “Слуга півонії” (2003), “Оманливий оркестр” (2006). Видано збірки англійською, іспанською мовами: “Місяць шипшини” (1992 р., у перекладі Мирослави Стефанюк, Торонто, Канада), “Signos” (1994 р., у перекладі Віри Вовк, Ріо-де-Жанейро, Бразилія).

Писали, що став метром... Чи не принижували?

Відзначили преміями: Шевченківською (2005), імені Павла Тичини (1992), “Благовіст” (1993), від “Приятелів Руху” (1994 р., США). Чи став більшим і вищим?

Знають Миколу Воробйова ще й як маляра.

Пише й малює. Отак і живе. Гідний самого себе. Та чи тільки?..

Щоразу мої контакти із світом — це будівництво ХРАМУ. Жоден із них не завершений...

Проста констатація-роздум. Про що? Та ще й коли таке зізнання: “Я давно переріс своє покли-

кання”. Але: “Земля — це відповідь на всі мої запитання”.

Микола Воробйов тче золоту нитку Поезії так, як павук тче свою срібну павутину. Як той павук у гойдливій павуті скрізь, так і поет у слові своєму скрізь присутній, бо то саме Його Слово:

Добре з чужини повертатися в Україну,

але Україна — це чужина, з якої уже нема куди повертатися.

Тарас Шевченко: “На нашій, не своїй землі”.

Василь Стус виболив:

Моя Україно, чужа Україно, Навіки прощай!

І прозріло-правдиве метафоричне у Воробйова:

Ми не встигли втекти з України, бо копали криницю...

Хто ще так копає криницю, щоб “із глибини нараз гора піднялася”?

А якщо це не криниця, а яма? Жахливо змалювана картина кількома словами: “Пане Президенте! //Яма вже така глибока, //що аби її засипати, //мусимо вирити поряд яму...”

Будівничий храму грає світлотінями, деревами, квітами й травами, каменем і зорею, безмежною блакитною банею, прозирає, мов про-

мін, в усі закутки суцього. Зрячий духовно помічає багато: як “із каменя на камінь переповзає мох”, “рожева тінь пасеться”; чує, як “брижить тінь інею”... А яка ж сутність?

Вона червона; ні... чорна...

Чому ж вона біла?

Тому що зелена...

Або ще така патріотична мініатюра:

Блакитні речі не золоті золоті речі не блакитні тому одні без інших існувати не можуть.

Поет асоціює глибоко й невимушено, створює символізацію, що нагадує замовляння, загадки, ребуси макро- і мікросвіту, ще ніким не складені, ніким не прочитані. Хто це осягне? Це не просто Проявлення Слова, що передбачає смисл. Це обвал прозріння-потрясіння у кольорах, звуках, що заповнюють часопростір, бо “найкоротша річка тече біля серця”... І ніхто з нас не знає, “коли метелик ночі сідає”...

Поезія Миколи Воробйова — це його величний, хоч і не завершений таємничий храм. Не завершений не тільки тому, що автор іще плідно животворить, а й через те, що й ми — читачі — творці й вершители цього та інших храмів.

Микола Воробйов, член Національної спілки журналістів України, м. Київ

Знищення мережі книгорозповсюдження (у колишніх книгарнях “оселилися” банки, салони мод, ресторани) змушує видавців шукати нових форм, щоб дійти до читача. Однією з них є книжкові ярмарки і форуми. Першість тут тримає Львівський форум. Проте навіть він не може заповнити порожнечу, зумовлену руйнуванням системи книгарень. І в результаті цього українці — титульна нація у власній державі — обділені книжками рідною мовою. Основні книжкові базари, зокрема в столиці, вже не кажуть про східні та південні області України, заповнені дешевими російськими детективами. Це читиво не несе жодних позитивних емоцій, а пропагує культ сили, зраду як форму поведінки, егоїзм. Коштують такі книжки зовсім недорого. Їх продають по 5—10 гривень, про що українська книжка може тільки мріяти.

Часто нам кажуть, що дешева російська книжка — наслідок пільгових умов, які створив для неї російський законодавець. Деякий час думала, що так і є, поки не проаналізувала ціни на фахову книжку, зокрема комп’ютерну. Вони становлять від 30 до 70 умовних одиниць. І коли за один—два долари пропонують легке читиво, то не викликає сумніву: це зроблено цілеспрямовано, щоб тримати народи колишнього СРСР у російському інформаційно-духовному полоні. Тим паче, що така “практика” випливає з програму захисту російської мови. Проте є країни, які хочуть і вміють протистояти подібній опіці.

А чому Україна не захищає себе? Не вміє чи не хоче?

Питання аж ніяк не риторичне, якщо взяти до уваги те, як Прем’єр-міністр України в Одесі гримав на лівій в’язні, які протестують проти відкриття в місті пам’ятника російській імператриці Катерині II. За його словами, одеситі самі знають, кому ставити пам’ятники, а кому знімати. І повчально додав: “Потрібно поважати історію рідного краю, історію рідної землі”.

Встановлення пам’ятника в Одесі супроводжувалося численними акціями протестів частини одеситів, і логічно виникає сумнів, чи прем’єр знає українську історію. Саме так ставити питання змушують й інші обставини. Зокрема, його зізнання на прес-конференції 10 вересня, що він навіть під час відпустки не читає книжок, бо у нього є багато інших, невідкладніших справ.

Чи людина з таким підходом до книжки буде перейматися, що в Україні втричі менше (за титулами) видають книжок у перерахунку на одного мешканця, ніж у Європі. Про наклад можна й не згадувати. Письменник вважає себе щасливим, якщо видасть книжку накладом 1000 примірників.

Незважаючи на всі ці проблеми, і видавці, і читачі вірять, що час змін настане. На цьогорічному Форумі видавців новий роман української письменниці Марії Матіос “Майже ніколи не навпаки” побив усі рекорди. За чотири дні книжкового ярмарку продали чотири тисячі примірників (загальний наклад — десять тисяч). Цифра тішить. Її сміливо можна назвати перемогою над засиллям російського низькопробного читива.

ІНТЕРНЕТ-БІБЛІОТЕКА НА ХЕРСОНЩИНІ

Олег ОЛЕКСЮК, м. Херсон

Уперше на Херсонщині започатковано бібліотечку окремого видавництва, яке позитивно зарекомендувало себе на регіональних, всеукраїнських та міжнародних книжкових виставках. Книжки, які викликають неабиякий інтерес у допитливого читача, проте за браком коштів вийшли накладом лише до 1000 примірників, нині задовольнятимуть інформаційно-просвітницькі потреби світового українства через Інтернет. Херсонська філія Видав-

ничого центру “Просвіта” дає друге життя соціально значимим виданням, які пройшли випробування часом і на які є попит. Проте Херсонське обласне об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка не комерційна структура, й тому безкоштовно надає зацікавленим інформаційно-просвітницьку допомогу. Тож початок зроблено. Сьогодні вже вісім видань “Просвіти” Херсонщини ви можете побачити на сайті інтернет-бібліотеки. Її адреса: prosvilib.ipsys.net Тож чекаємо на відвідувачів. Дай Вам Боже радості!

«І ТОМУ ЛИШЕНЬ ЖИВУ, ЩО ВІРЮЮ...»

Тамара СИДОРЕНКО, науковий співробітник Національного музею літератури України

У Національному музеї літератури України відбулася презентація збірки поезій “Повернення до раю” Ганни Артеменко.

Здавна люди шанували талант, особливо поетичний. Життя справжнього поета — то філософія мудрості й пізнання. Як ми сприймаємо і творимо навколишню дійсність, таке і буде наше життя:

*Благословляю очі,
На біль людський
Відгукнулись які,*

— написала Ганна Артеменко у своїй першій поетичній збірці “Повернення до раю”.

Наталія Щира, мистецтвознавець та літературний критик, звернула увагу слухачів на дивовижний світ поезії Ганни Артеменко. “Я родом із дитинства”, — не соромиться промовити вона у полі розораного мовними експериментами й

авангардними “вибриками” поетичного мислення.

Поетеса розповіла про свій творчий шлях, про те, що благословив її на непросту путь мистецтва відомий поет Олександр Підсуха. Ще у далекі вісімдесяті до пані Ганни “пришло усвідомлення себе як частки людства, а не якоїсь окремішності, далекої від реалій сучасності. Їй болить неперехідне, предковичне — крихта хліба, необережно загубленого, і рано запрошені скроні рідної неньки, і богорівна краса людської душі, що досягається внаслідок борін та страждань, без чого людина перестрає бути людиною”.

У передмові до збірки “Повернення до раю” Олена Матушек наголосила, що Ганна Артеменко недаремно саме так назвала свою збірку, “тим самим намагаючись великими трудами душі повернути той рай на нашу грішну землю, облагородити її своїми високими почуттями і надіями. “Вірую, що пох-

Презентація збірки Ганни Артеменко у Національному музеї літератури (в центрі — автор збірки)

мурий день — лишень предтеча сонячного”, — пророкує авторка.

На вечорі звучала музична класика у виконанні концертмейстера Ірини Березіної. На святі виступила поетеса Марійка Морозенко,

підкресливши щирість, відкритість поетичного слова Ганни Артеменко, її прагнення віднайти координати Любові, Справедливості, Добра і Щедрості, такі потрібні сьогодні.

ВОЇНИ І ХУДОЖНИКИ

Микола Жулинський вітає авторів видання

Олена КІС-ФЕДУРК
Фото Миколи КУЧЕРЕНКА

У переддень 141-ої річниці дня народження Михайла Грушевського у його родинній садибі на вулиці Паньківській зібралися представники наукових та мистецьких кіл Києва та Львова — двох центрів, які символізують єдність української національної традиції, двох міст, що відіграли провідну роль у діяльності Великого Українця. Приводом для зібрання стала презентація унікального видання “УСС у боях та міжчасі. Мистецька “спадщина”, здійсненого Інститутом колекціонерства українських мистецьких пам’яток при Науковому товаристві ім. Т. Шевченка, Національним музеєм у Львові імені Андрея Шептицького, Національною бібліотекою Чеської Республіки — Слов’янською бібліотекою та київською поліграфічною фірмою “Оронта”.

Вояки Легіону Українських Січових Стрільців, створеного у серпні 1914 р. як військової частини у складі австрійської армії, відзначилися стійкістю у запеклих боях під час Першої світової війни. Проте поряд зі збройним чином січове стрілецтво супроводжувала багата духовна творчість, розмаїта у мистецьких та літературних виявах. Безпосереднім осередком була Пресова квартира УСС, у статуті якої зазначено: “Члени мають представити образ УСС під час європейської війни, яка зачалася в році 1914, а разом представити образ терпіння українського населення в тій війні, щоб поширити світогляд будучого українського покоління і піднести в нім українську народну свідомість і честь, а також щоб предложити докази чинної участі українського народу в війні перед судом історії”.

У фондах НМЛ збереглося чимало рисунків О. Куриласа, деякі олійні полотна із зображеннями воєнних дій, портрети військових діячів, жанрові сцени періоду Першої світової війни, окремі роботи Л. Геца, І. Іванця, маловідомі, бо довго замовчувані графічні твори великої української художниці О. Кульницької. Багато безцінного матеріалу втрачено сумнозвісного 1952 р., коли НМЛ зазнав жорстокої чистки фондів від націоналістичних і буржуазних творів. Тоді знищили 103 твори О. Куриласа, з них 50 великих полотен, переважно більшість яких створено під час перебування у Пресовій квартирі.

То що ж таке Пресова квартира? УСС як революційна військово-політична формація виникла за обставин, коли український народ за довгий час гніту та бездержавності пробудився до боротьби за свої національні інтереси.

Січове стрілецтво витворило свою визвольну стратегію. Важли-

Олена Кіс-Федурка, упорядник видання

вим її чинником була ідейно-культурна складова. Безпосереднім осередком культурно-мистецької діяльності стала Пресова квартира.

Ідея такого культурницького утворення виникла водночас у кількох митців і військових чільників. Ще перед початком бойових дій з метою зафіксувати історичні події художник Ю. Буцманюк створив низку рисункових портретів та світлин українських добровольців. Згодом Буцманюк працював постійним референтом Пресової квартири при Бойовій управі на фронті, був репортером, фотоко-респондентом і художником.

Не знайдемо жодної армії світу, яка б, воюючи, відкривала школи, а УСС тільки 1914—1916 рр. на Волині відкрили 156 народних шкіл. Великою заслугою стрілецьких культурних діячів було обов’язкове ведення всієї документації українською мовою, яка стала офіційною в Легіоні УСС, їм завдячуємо й розвитком нової військової термінології.

У стрілецькому самвидаві на повну силу розкрився творчий темперамент О. Куриласа. Імпресійна легкість і технічність його малюнків поєднувалася зі спостережливістю і доброю малярською пам’яттю. У його шаржах багато безпосередності, жвавості, реальності. Роботи цього художника, який проілюстрував найбільше стрілецьких видань, були дуже популярні.

Мистецтво карикатури в стрілецькому середовищі сягнуло розквіту й стало яскравим фактом української культури перших десятиліть ХХ ст. та отримало свій розвиток у сатиричних виданнях міжвоєнного періоду.

Леонід Перфецький. Бій за Львів, 1918

Найголовнішим досягненням художників-січовиків був поштовх до розвитку нового етапу батального жанру. При “Артистичній горстці” було спеціально утворено гурток баталістів. Провідними художниками цього жанру в лавах УСС були І. Іванець і О. Курилас. Баталістика належить до найскладніших художніх жанрів. Окрім вродженого відчуття руху, баталіст повинен володіти бездоганною технікою. Мотиви на військову тематику завдяки глибоким емоційним переживанням були завжди серед найулюбленіших сюжетів. Тема героїчного військового минулого українського народу на початку ХХ ст. знайшла відображення у творчості багатьох українців. Але зовсім по-іншому вона зазвучала в творах художників — безпосередніх учасників бойових дій, свідомих своєї історичної місії. І якщо героїзація образу боротьби і возвеличення подвигу бійців — основні моменти у класичному батальному мистецтві, то у роботах січових митців переважали ідеї гуманізму, людської долі, всенародної трагедії.

Один із найпопулярніших прихильників жанру — І. Іванець. Пройшовши всю війну, він був очевидцем становлення українського війська, гострих національних і суспільних драм. Його твори значною мірою репортерські. Нагромаджений візуальний досвід вилився у численні малюнки і натурних зарисовках, що точно від-

творювали атмосферу воєнних дій. Динамічні сцени рукопашного бою, атаки кінноти, переходи військових обозів у різні пори року малюють яскраву картину боїв і буднів. Як художній метод митець застосовував полістилістичний синтез. У розумінні Іванця батальні сцени —

твори виконано у жанрі портрета та пейзажу. Військова тема найкраще розкрита в розлогіх краєвидах та віддалених сценах баталій, у яких вражає глибина поетичного проникнення в сутність події, де сам стан природи набував семантичного змісту. Зображаючи конкретні події, точно передаючи характер місцевості, він не обмежувався суто документальним відтворенням реальної дійсності, а трактував твір як цілісний художній образ.

У воєнний час Курилас створив символічний за звучанням твір “Дивлюсь, аж світає” — портрет Шевченка на тлі стрілецького війська. Пророка зобразив усміхненим, що відрізняло його від традиційних його зображень. Поет, що свого часу пророко закликав “Вставайте, кайдани порвіть”, тепер з надією дивився вперед. На жаль, 1940 р. художник мусив замалювати зображення стрільців, ніби ховаючи їх у хмарах куряви. Твори Куриласа і досі дивують рідкісною ерудицією, пластичною культурою та високою морально-етичною громадянською позицією.

Самовіддано і цілеспрямовано над увічненням пам’яті УСС працював Л. Гец. 19-річний юнак на перший залик зголосився до війська. Йому ми завдячуємо появою мистецької ручної книги “Антологія стрілецької творчості”, створеної під час бойових дій, та літературно-мистецького альбому “Домб’є”, створеного у таборах для інтернованих вояків. Ці безцінні документи епохи зараз у Римі, вони заслуговують на окреме видання.

Продовжив художню традицію Пресової квартири у лавах армії УНР Л. Перфецький. Його оригінальних творів цього періоду збереглося дуже мало, але вони застосовують дар художника-баталіста. Згодом він працював художником-репортером у дивізії “Галичина”.

Окреме місце займає творчість великої української художниці О. Кульницької, чия подвійницька праця спрямована на безперервний історичний розвиток мистецького процесу.

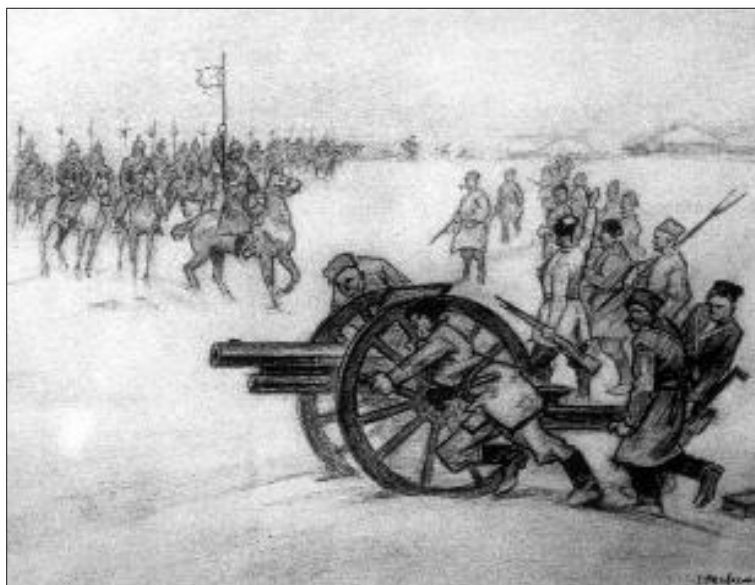
Важливість видання у тому, що це перша спроба зібрати твори художників, діячів Пресової квартири, створені у жанрах, покликаних до життя подіями Першої світової війни. Зафіксоване на полотні й папері історичне мислення якнайкраще презентує нам героїчне минуле.

Лев Лепкий. Стрільцька поза в образах

насамперед правдиві документи епохи і мають відобразити реальні події серед реальних обставин, тому його роботи видаються такими органічними і правдивими.

Випускник Краківської академії мистецтв, Курилас у роки Першої світової війни був уже сформованим художником. Його найкращі

Леонід Перфецький. Німці піддаються повстанням під Білогородкою у листопаді 1918 року

«ВЕРХИ СМЕРЕК НАС ВИНЕСУТЬ ТУДИ...»

— Я займаюся міфологією протягом багатьох років, це виражено і в моїх офортах. Тож коли задумав серію робіт з гуцульської міфології, побував на Гуцульщині й відчув, що давньогрецька міфологія переломлюється в гуцульській міфології. Обрав техніку левкасу на дереві. Це іконописна техніка, де левкас — сам ґрунт, тож завдяки цій техніці картина світиться зсередини так, як світиться душа гуцула. Тому що гуцул — в єдності з природою, в єдності з тим світом, яким живе.

— Ви багатогранний майстер і висловлюєте себе по-різному: в живопису, графіці, скульптурі.

— У моєму розумінні художник — творець, а все інше — засоби вираження. Якщо мої думки, бажання і бачення можна висловити в техніці офорту — роблю офорт, якщо в пластиці — роблю скульптуру. Ми знаємо, що техніка — це засіб вираження світогляду художника. Я зробив понад 60 міжнародних виставок, які проходили в США, Японії, Італії, усіх країнах, які проводять бієнале графіки. Понад 16 персональних виставок у Франції, Данії, Австрії. Але я дуже хотів зробити одну з виставок у Лаврі. І радий тим, що серія “Гуцульська міфологія”, побувавши в Лаврі, набере святості і принесе ще більше радості людям.

Гуцульська міфологія різноманітна, пов’язана з потойбічним світом. Створюючи цю серію, вирішив, що в моїх роботах буде тільки позитивна енергетика. Переглядаючи твори попередників, які працювали з цією темою, помітив, що у всіх багато демонічності. Я ж свідомо обираю тільки позитивних героїв і такі ж настрої.

— Тому у Ваших картинах гуцул грає на скрипці, а жіночі образи — це образи квітів.

— До речі, щодо образу гуцула, який грає на скрипці: ця робота вийшла спонтанно. Бачив багато картин з образами скрипалів, але насправді вони чомусь не грають. Мені хотілося показати цю музику на картині.

До свого творчого стилю йшов досить довго. Понад 15 років викладав у поліграфічному інституті, Академії друкарства. Нині я вільний художник, займаюся тільки творчістю, творю і не шукаю свого глядача чи колекціонера. Бо переконаний: якщо художник чесно, від душі виконав роботу і йому не соромно за неї, вона завжди знайде свого шанувальника. Важлива й майстерність. Велика кількість виставок підтверджує рівень майстерності. Беручи участь у конкурсах (понад 60), проходиш певний відбір, змагаєшся з художниками різних рівнів. Потрібно чимось здивувати передусім суб’єктивне журі, глядача.

Техніка чорно-білого офорту, яку я дуже люблю, унікальна. Це вид мистецтва, де не можна обманути. В Україні, може, з десяток художників займається офортом: трохи знизив-

Особливий хист пов’язати хустину, як це вміють гуцулки. Винятково витончений слух, щоб вловити скрадливий поступ сторожкого звіра в горах чи зіграти на скрипці свою затаєну любов жінці, про яку марив усе життя. Так можуть справжні гуцули. Поетична серія картин Сергія ІВАНОВА називається “Гуцульська міфологія”. Образні, аж до візуального відчуття справдешності й водночас загадкові, як і належить міфологічній текстурі, сторінки нового роману відомої письменниці Марії МАТІОС. Разом вони зазвучали симфонічно, виявляється, художник і автор книжки творили окремо, а стиль кожного витканий із єдиного небесного прядива. Коли Марія Матіос побачила картини майстра, була вражена очевидною спорідненістю з її героями. Я б означила цю унікально поєднану каліграфію письменниці й живописця такими прикметами: ніжність та драматизм.

Свою нову виставку Сергій Іванов показав киянам у галереї “Неф”, що в Києво-Печерській лаврі. Каже, що давно мріяв зробити виставку саме тут.

ся рівень в Європі, тому європейські колекціонери шукають роботи українських митців.

Марія Матіос: Образ жінки-квітки надає якогось торжества. Коли вперше ознайомилася з роботами Сергія Іванова, мене зворушило торжество піднесеності й близьки: не важкого, темного, драматичного кольору, хоч у його роботах теж багато драматизму, але торжествує світле, біле. Жіночі образи надзвичайно рухливі. Гадаю, що глибину феєрії фарб, гуцульських міфів, легенд, переказів, фантазії, містичної колористики він вловив дуже вдало. Художникові вдалося глибоко проникнути в гуцульський світ, як зробили це Михайло Коцюбинський, Гнат Хоткевич. І коли кажуть, що Іванов — дуже гуцульське прізвище (Сергій родом з Хмельниччини), я відповідаю, що в цьому світі він знайшов щось своє. Бачу цю відмінність від інших. Тому й хочеться піти тим самим шляхом, що й інші художники, але це бачення Сергія Іванова незвичайне.

Коли побачила його роботи, одразу за-

хопилася, бо виявила, що вони цілком збігаються зі змістом моїх текстів. Це й вилилося в нашу спільну творчу роботу. На Львівському форумі видавців ми із Сергієм Івановим презентували чотири нові книжки його оформлення та книжку із циклом гуцульської міфології, що ілюструють мій найновіший роман “Майже ніколи не навпаки”. Той, хто вже прочитав книжку, не вірить, що картини написано ще до написання роману. Враження, що це пряма ілюстрація тексту. Ось такий збіг.

— Ви паралельно наслушали високі сфери і відтворили: Ви — словом, він — пензлем.

— Можливо. У творі багато містики, і навіть зустріч із художником теж містична. Це неможливо передати словами, це щось непояснюване. Здається, що найкраще в темі містики я проникла у своєму останньому романі. Я народилася в Буковинській частині Гуцульщини. Галицький гуцул Василь Герасим’юк, мій колега-поет, завжди з ревностю каже: ти гуцулка буковинська, а я гуцул галицький. Але я не бачу відмінностей у цій феєрії містики: ти живеш у цьому, і воно тебе якимось чином програмує, можливо, як людей сприймати, як на світ цей дивитися.

— Багато у цьому відчутті взаємопроникнення людини і природи, сил природних і людського буття.

— Оця гармонія людини і природи, здається, й породила надзвичайно барвисту, надзвичайно багатоманітну міфологію.

Художник має визнання, коли його роботи живі. Інколи приходиш на виставку і бачиш, що все відшліфовано технічно, але не відчуваєш енергетики, в них немає пульсування внутрішньої крові. Тоді картини залишаються просто красивими картинами. А тут дихають, цикл “Гуцульська міфологія” і надзвичайно цікава серія офортів мають живий пульс, вони успішні, за ними вже полюють приватні колекціонери.

Його офорти до певної міри виструнчили мою розхристану поезію. Готуючи нову книжку поезій “Жіночий аркан у саду нетерпіння”, подивилася ілюстрації, а це чорно-білі роботи, і вони взяли в рамки мою емоційну поезію, додали трохи спокою. Це дуже важливо, щоб книжка мала естетичний вигляд, а не скомп’ютеризований, адже змодельювати через комп’ютер можна все. Але це не правдива творчість. Як письменник я просто щаслива, що в моїй творчій долі цілком випадково зустрівся художник, який гуцульську міфологію передав своїми мистецькими засобами глибше, ніж справжні гуцульські художники, які займаються цим тривалий час. Очевидно, людина, яка приходить ззовні, з іншого середовища, намагається пізнати цей світ надзвичайно глибоко. Ця книжка така, якою б я намалювала її сама, коли б була художником.

Спілкувалася Валентина ДАВИДЕНКО

МЕЛОДІЯ БАРВ АНАТОЛІЯ КАЛИТКА

Валентина МОЛИНЬ, мистецтвознавець

Народився Анатолій Миколайович Калитко 13 липня 1942 року в селі Оринині Кам’янець-Подільського району на Хмельниччині. Тридцять п’ять років творчої біографії художника пов’язані з Гуцульщиною — Косовом.

Творча індивідуальність Анатолія Калитки найповніше розкривається в таких жанрах, як пейзаж, портрет і натюрморт. Для своїх пейзажів художник завжди обирає характерні, переконливі картини природи. Його приваблюють буйне розмаїття весни, багрянець осені, вічнозелені струнки смерічки, Кар-

патські гори і водоспади. Іноді в картинах схематично окреслено постаті людей, їх використано як доповнення до природного образу, як нагадування про присутність у цьому середовищі.

Анатолій Миколайович любить осінь з її багатством кольорів. У щоденній зміні осінньої природи митець відзначає для себе найцікавіше, створюючи відповідний художній образ. Так, у “Золоті Карпат” (1997) образ осінньої природи сприймаємо як динамічну кольорову мозаїку; у роботі “Теплий день. Буківець” (2001) відчуваєш, як осіннє сонце м’яким теплом зігріває землю; у картинах “Затишок. Косів” (2001) та “Осіння тиша” (1998) — прозорість осінніх дерев, віддзеркалених у воді.

Образи природи в різних її виявах — пейзажах, натюрмортах з пишними букетами у А. Калитка матеріалізуються, і разом із тим набирають духовної сили. Натюрморти “Ромашки з маками”, “Гуцульський натюрморт”, “Бузок з писанками”, “Натюрморт з грибами”, “Квіти з полонини”, “Півонії”, “Бузок”, “Соняшники”, “Чорнобривці” як най-

ближче оточення людини, що красою цвітіння і кольоровою яскравістю, довершеністю форм кличе у світ природи, стверджуючи її вічність.

Значну частку портретного творчості митця займають портрети народних майстрів Гуцульщини. Серед них лауреат Державної премії імені Т. Шевченка Ганна Василасюк, відомі різьбярі Василь Девдюк, Володимир Гуз, Микола Грешиняк, Степан Бзуцько та Іван Кочержук.

Твори А. Калитка експонували на різноманітних виставках: у Норильську (1967), у залах Івано-Франківського краєзнавчого музею (1986), Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини (1990, 2002, 2004), Косівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (2002), у Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобрянського (2002), персональну виставку організували до 60-річчя від дня народження художника, картинній галереї Кам’янець-Подільського (2006).

Виставка у Кам’янець-Подільському — це звіт художника на батьківській землі. Окрім карпат-

ських краєвидів, на виставці представили і подільські етюди. Серед них, зокрема, “Стежина додому в Оринин”, “Старий млин. Оринин”, “Церква на Карвасарах”, “Стара фортеця. Кам’янець-Подільський”, “Хотинська фортеця” (2005).

Нещодавно вийшов друком альбом “Анатолій Калитко (живопис, графіка)”, присвячений 65-річчю від народження художника та 35-річчю творчої та педагогічної діяльності на Гуцульщині. Це друге видання альбому-каталогу творів художника, де представлено 112 живописних і графічних робіт різних

періодів творчості. Особливу увагу приділено найновішим творам.

Споглядаючи полотна Анатолія Миколайовича, захоплюєшся і золотаво-червоною насиченістю осіннього лісу (“Осіннє золото”, “Осінь в Криворівні”), і білим мереживом квітучих весняних садів на гірських схилах (“Весна квітує”, “Весняний етюд”), і п’янкою свіжістю зимового повітря (“Зима у Косові”, “Зимовий пейзаж”).

Від картини до картини, від образу до образу художник створює панораму Карпат як своєрідну нескінченну пісню.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА-2008

Дорогі читачі!

Розпочалася передплата на Всеукраїнський просвітянський культурологічний тижневик “Слово Просвіти” на 2008 рік (поштовий індекс — 30617, 67-ма сторінка в “Каталозі”).

Передплату приймають усі відділення “Укрпошти” до 10 грудня — в селах і райцентрах, до 15 грудня — в обласних містах і столиці.

Вартість передплати разом із поштовими витратами:

на рік — 37 грн. 86 коп.;
на півроку — 19 грн. 18 коп.;
на 3 місяці — 9 грн. 89 коп.;
на 1 місяць — 3 грн. 38 коп.

Постійні читачі нашого тижневика пере-свідчилися, що на його шпальтах присутні актуальні публікації на мовну тематику, унікальні історичні розвідки, ексклюзивні інтерв'ю, безкомпромісні журналістські розслідування гострих ситуацій, широко висвітлюється молодіжна музика і концертна діяльність провідних митців України, вирає всіма барвами художня палітра майстрів пензля... Наступного року Ви, дорогі читачі, матимете можливість вести діалог із тими, хто живе Україною і для України, обстоювати разом з нами національні цінності.

Передплатіть “Слово Просвіти” самі та заігуйте зробити це Ваших друзів, сусідів, учителів, бібліотекарів, усіх небайдужих до української справи! Разом переможемо!

«МЕРСЕДЕС» НА ДОЛОНІ

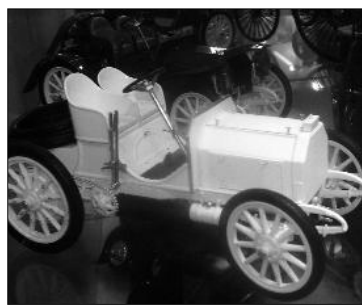
Каріна ВОСТРЯКОВА,
Олена МОРОЗОВА
Фото Каріни ВОСТРЯКОВОЇ

Автомобіль — не розкіш, а... твір мистецтва! До цього висновку незмінно доходять усі, кому хоч раз довелося побувати в унікальному Музеї історії автомобілів у моделях. До речі, єдиному на всьому пострадянському просторі. Кажуть, навіть сусіди-москвичі образилися: мовляв, колекціонерів хоч греблю гати, а музей відкрили тільки у Києві!

Кореспонденти “Слова Просвіти” побачили експозицію радянських машин, екіпажів, карет, автомобілів світових зірок, лімузинів президентів і королів...

Подивитися тут справді є на що: на сотні квадратних метрів музею вмістилася вся історія еволюції західного й вітчизняного машинобудування. На виставці представлено понад п'ять тисяч різноманітних моделей серійного і ручного збирання. Але, як запевняють організатори, головне у колекції не кількість, а вік і якість моделей. Багато з них настільки цінні, що фанатичні шанувальники машин “у мініатюрі” просто благають господарів обміняти їх на справжні автівки...

— Славнозвісний олімпійський рафик, — показує маленьку машинку Дмитро Альтерман, один із засновників музею. — У такому автомобілі везли олімпійський вогонь. Після Московської олімпіади випустили обмежену кількість таких машин. До речі, на одному з останніх аукціонів колекціонер, що забажав її купити, заплатив 1,5 ти-

сячі доларів. Нам вона обійшлася у 45 гривень. І таке буває: унікальний експонат цілком випадково знайшли на Чапаївському авторинку.

Для архітектора за фахом і поклонником Дмитра Альтермана колекціонування автомобілів уже давно стало часткою життя. Відрізати унікальну річ від підробки він здатен навіть без експертизи:

— Моделі автомобілів — це свого роду твори мистецтва, тому й оцінюють їх відповідно. “Старість”, отже, і цінність автомобіля визначають за станом фарби, хромування — нюансів багато. Тому підробку можна відрізнити навіть “на око”...

Саме тридцять років тому майбутньому колекціонеру Альтерману мама подарувала першу автівку в його колекції — закордонний Ford Pantera de Tomaso. Цікаво, що саме матуся зараз найазартніший колекціонер і порадишник для сина — власника експозиції.

Третину віку Дмитро Альтерман збирає колекцію, а, отже, подорожує світом, підтримує дружні

стосунки з іншими поціновувачами цих своєрідних витворів мистецтва. Та найголовніше — він живе цим:

— Я вже давно не рахую своїх моделей: зупинився, коли було півтори тисячі. Проте знаю: щоб перевезти у приміщення музею представлені на виставці моделі, знадобилося... дві вантажівки, а на ста квадратних метрах усі експонати й не вмістилися! Важко визначити й найулюбленіший експонат: вони як власні діти — всі рідні.

Виставка вражає різноманітними стендами з моделями у двох залах. Для динаміки та яскравості сприйняття на кожному стенді представлено цілі сюжетні лінії з дійовими особами: на одному фігурка чоловіка потрапила у ДТП, далі пожежники випробовують нову техніку, сумнозвісно вбивство Кеннеді з усіма дійовими особами у кортежі, а поруч два Папи Римських — попередній Іоанн Павло II і чинний Бенедикт XVI. Тут і Мерилін Монро, й Елвіс Преслі грає, сидючи в рожевому “кадиллаку”, і Джеймс Бонд з усіма своїми “суперавто 007”.

Музей історії автомобілів у моделях вражає відвідувачів грандіозністю. Може, тому книга побажань містить такі слова: “Сьогодні людина має виростити сина, побудувати дім, посадити дерево й... відвідати цю українську скарбницю мініавтівок”.

Варто, напевно, дослухатися до поради й завітати на бульвар Шевченка, 1-Б, адже тут історію можна побачити на власні очі.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА, Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Анатолій ПОГРІБНИЙ,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Олександр ШОКАЛО
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ культури
Валентина ДАВИДЕНКО
270-55-57

Відділ мови
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Відділ коректури
Ірина СТЕЛЬМАХ
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Черговий редактор
Ніна ГНАТЮК
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosivity.com.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301241
Загальний наклад — 52000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,38 грн.
на 3 місяці — 9,89 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

